BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI.

ZE SPECJALNYM DODATKIEM.

№ Wilno, dnia 31-go marca 1926 roku. 28.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

-----------000-------

NAJWAŻNIEJSZE DANE O PAŃSTWIE LITEWSKIEM *).

1. Państwo, jego powstanie i ustrój.

Powstanie państwa. Władze okupacyjne niemieckie zezwoliły działaczom litewskim na zwołanie do Wilna 18 września 1917 r. zjazdu notablów. Wzięło w nim udział 222 Litwinów. Wybrali oni Radę Narodową, po litewsku „Taryba"; skład jej personalny zatwierdziły władze niemieckie. „Taryba" przeniosła się w grudniu 1918 r. do Kowna i rządziła krajem, po rozgromie Niemiec, do maja roku 1920, t. j. do chwili zwołania Sejmu Ustawodawczego Litwy i utworzenia rządu konstytucyjnego.

Prezydentem „Taryby" i pierwszym naczelnikiem państwa był A. Smetona.

Litwę przyjęto do Ligi Narodów we wrześniu 1921 r., po złożeniu przez nią przyrzeczenia ochrony praw mniejszości. Zobowiązanie to zostało ujęte w formę deklaracji o charakterze jednostronnym (tekst identyczny niemal z analogicznemi zobowiązaniami Polski) i złożone przed Ligą Narodów 12 maja 1922 r. Pozostaje wszakże martwą literą.

Litwa została uznana „de jure" przez mocarstwa Zachodu w dniu 20 grudnia 1922 r., po zobowiązaniu się wobec nich do uznania klauzul traktatu Wersalskiego odnoszących się do międzynarodowego charakteru Niemna.

Pretensje do Wilna i Wileńszczyzny Litwa rości na mocy traktatu z Rosją z dnia 12 lipca 1920 r. zawartego w Moskwie, mocą którego Rosja cedowała Litwie prawa do tej dzielnicy. 9 października 1920 r. generał Żeligowski na czele dywizji litewsko-białoruskich zajął ponownie Wilno. 18 marca 1921 r. Traktat Ryski polsko-rosyjski, sprawę przynależności państwowej Wileńszczyzny pozostawił do rozstrzygnięcia wyłącznie stronom zainteresowanym: Polsce i Litwie. W rezultacie przewlekłego sporu w Lidze Narodów, po odrzuceniu przez Litwę projektu Hymansa (dwukantonalna Litwa w związku z Polską), Liga Narodów dnia 3 lutego 1923 r. ustaliła podział pasa neutralnego, nie przesądzając w niczem praw terytorjalnych po obu stronach wytkniętej przez nią linji demarkacyjnej i uznała kompetencję swoją w sprawie Wileńskiej za wyczerpaną. Na zasadzie zaś tego podziału Rada Ambasadorów zgodnie z art. 87 Traktatu Wersalskiego w dniu 15.III.1923 r. ustaliła definitywnie granicę polsko-litewską.

Ustrój polityczny. Konstytucję Litwy zatwierdził Sejm Ustawodawczy 1 sierpnia 1922 r. Litwa jest republiką parlamentarną. Władzę ustawodawczą posiada jednoizbowy Sejm. Wybierają go obywatele pełnoletni obu płci (od lat 21) w pięcioprzymiotnikowem głosowaniu (a więc i proporcjonalnem) na lat 3. Prawo wyborcze bierne przysługuje od lat 24.

Rada Ministrów odpowiedzialną jest przed parlamentem i ustępuje, otrzymując „votum nieufności".

Prezydenta Państwa wybiera Sejm na lat 3. Uprawnienia jego są dość ograniczone. Prezydent mocen jest rozwiązać Sejm. Rozpisać winien wówczas w ciągu 60 dni nowe wybory. Nowy skład Sejmu wybiera nowego Prezydenta. W chorobie i podczas nieobecności Prezydenta zastępuje go Marszałek Sejmu.

Inicjatywę ustawodawczą ma Sejm, rząd i 50.000 obywateli, posiadających prawa wyborcze.

2. Położenie. obszar, ludność, miasta, podział administracyjny.

Położenie geograficzne, Obszar. Granice. Krańcowe punkty Litwy sięgają: na północy 56⁰, 25" szer. półn., na południu 53⁰ 50', na zachodzie 38⁰ 41' dług. wsch. od Ferro; na wschodzie 44⁰ 6' dług. wsch. od Ferro.

Obszar b. zaboru rosyjskiego wynosi 53.433 klm.^{2} Obszar Kłajpedzki 2.825 klm.^{2} Obszar całego państwa **56.258 klm.^{2}**

Litwa graniczy: od północy z Łotwą, na długości 440 klm., od wschodu i południa z Polską na długości

*) Kwiecień 1926 r.

460 klm., od zachodu z Niemcami na długości 220 klm. i z Bałtykiem, posiadając brzegu morskiego 91 klm.

Ludność i podział jej na narodowości. Wyznania i zawody. W r. 1923 spis ludności wykazał 2.062.038 mieszkańców, nie wliczając ludności obwodu Kłajpedy, którą szacują na 141.000. Ogólna suma zaludnienia w państwie w roku 1926 wynosić musi około 2.240.000. Odpowiada to gęstości 40 głów na klm. kw. Ruch naturalny (w latach 1922 — 1925): na tysiąc mieszkańców 29 urodzin, 17 zgonów, przyrost 12 na tysiąc. Istnieje i wzrasta w ostatnich czasach ruch emigracyjny do Północnej i Południowej Ameryki (Brazylji).

Według narodowości, wliczając i obszar Kłajpedy, ludność państwa dzieli się: na Litwinów 74%, Polaków — 10%, Żydów — 7%, Niemców — 5%, Rosjan — 2%, Łotyszów i innych — 2%.

Według wyznań: Rz.-katolików — 80%, Ewangelików — 10%, Starozakonnych — 7%, Prawosławnych — i innych — 3% ogółu.

W miastach (od 5.000 wzwyż) mieszka 14,9% ludności. We wsiach i małych miasteczkach 85,1%. Rolnictwem trudni się, odpowiednio do powyższego, przeszło 80% ludności kraju. Reszta pracuje w handlu, przemyśle, transporcie, na urzędach i zawodach wyzwolonych.

Większe miasta. (r. 1923). Kowno, stolica państwa — 92.0000, Kłajpeda — 32.000, Szawle — 21.000, Poniewież—19,000 Wiłkomierz — 10.500, Marjampol — 9.400, Kiejdany — 7.400, Wyłkowyszki — 7.000, Olita — 6.500, Kibarty — 6.200, Taurogi,—5.500, Rossienie—5,300, Birże—5,200. Reszta miasteczek ma ludność nie sięgającą 5.000 i przedstawia typ na pół wiejski ze względu na zawód znacznej części mieszkańców i wygląd zewnętrzny.

Podział administracyjny. Litwa dzieli się na 20 powiatów. Przeciętnie na jeden powiat przypada 2.670 km. kw. i około 102.000 ludności. Oprócz tego okręg autonomiczny Kłajpedy dzieli się na 3 powiaty.

3. Życie gospodarcze.

Rolnictwo. *Produkcja rolna.* Powierzchnia kraju dzieli się według kultur: rola — 46%, łąki — 14%, pastwiska — 12%, lasy — 17%, nieużytki i wody (jeziora i rzeki) 11%.

Wydajność zbóż sięga 9 q. z ha, lnu—6 q (licząc siemię i włókno); kartofli—60 q.

W r. 1923 było w Litwie ziemi ornej pod uprawą żyta — 583,500 ha, owsa — 330.600, jęczmienia — 175.000, pszenicy—81.500, grochu—62.500, lnu—52.100, kartofli—143.000 ha.

Inwentarz żywy. W r. 1923 było w Litwie koni 505.000, bydła — 1.285.000, owiec — 1.400.000, świń — 1.700.000. Źródła urzędowe szacują wartość inwentarza żywego Litwy (w r. 1924) na 100.060.000 dolarów.

Lasy. Lasy łącznie z polanami, łąkami leśnemi i trzebiskami obejmują 887.290 ha. W tem przestrzeni zalesionej niecałe 800.000 ha. Przyrost roczny drzewa cokolwiek ponad 2.000.000 m^3. Na 1 mieszk. przypada ok. 1 m. sześć. przyrostu lasu. Niemcy spożywają 1,1 m^3 drzewa rocznie na głowę ludności. Litwa znacznie więcej, używając mało węgla na opał, oraz budulca mineralnego. Lasy Litwy nie starczą zatem na potrzeby kraju. Tymczasem (w r. 1923) eksport produktów leśnych stanowi ok. 29% ogółu wywozu kraju. Lasy więc w Litwie maleją. Źródła urzędowe szacują wartość lasów (w r. 1924) na 261.600.000 dol. Cyfra ta zdaje się być niemal dwukrotnie za wysoką.

Reforma rolna. Litwa jest w trakcie przeprowadzania reformy rolnej. Przewiduje się zakończenie jej w r. 1928. W wyniku tej reformy właścicielom 3000 większych majątków w Litwie pozostawi się po 80 ha z ich obszarów. Reszta rozparceluje się pomiędzy bezrolnych i małorolnych. Obszar do rozparcelowania wynosi około 600.000 ha. Odszkodowanie dotąd ustalonem nie zostało

Skonfiskowano w r. 1920 mocą ustawy o reformie rolnej 466.000 ha lasów prywatnych (połowę ogółu lasów kraju). Odszkodowanie przewidzianem nie jest.

Ustawa nosi złośliwy charakter zwrócony przeciwko ludności polskiej.

Przemysł. Istnieje parę garbarni i parę fabryk wytworów żelaznych, jako zakładów większych. Pozatem istnieją przedsiębiorstwa głównie związane z rolnictwem: fabryki konserw, drożdżownie, tartaki, eksploatacje torfu, cegielnie, huty szklane, młyny, gorzelnie. W r. 1925 zakładów przemysłowych, prawie wyłącznie średnich i drobnych, było 5.896.

Brak surowców (rud, węgla, nafty, soli) i dogodnych środków komunikacyjnych, rzadka ludność i niedogodne położenie geograficzne kraju, oto warunki nie sprzyjające rozwojowi wielkiego przemysłu.

Przemysł Litwy pokrywa drobną część potrzeb krajowych. Wszelkie niemal potrzeby cywilizacyjne zaspakajają się na drodze importu z zagranicy.

Handel zagraniczny. *Wartość wywozu* w r. 1923— 14.680.000 dol. w 1924 r. — 26.658.360 dol. w r. 1925 — 24.271.400 dol.

Wartość przywozu z zagranicy w r. 1923 15.660.000 dol. w r. 1924—20.653.000 dol. w r. 1925—25.270.280 dol.

Litwa wywozi głównie: 1) drzewo, 2) wytwory hodowlane (jaja, mięso, drób, skóry, żywe zwierzęta) oraz 3) len (siemię i włókno). Trzy kategorje powyższe towarów stanowiły (w r. 1924) 86% ogółu wartości wywozu. Zboża i mąki Litwa prawie nie eksportuje. Do Niemiec kieruje się (w r. 1925) 50,7% wywozu, do Anglji 24%, do Łotwy 8,5%, do Rosji 2,6%, do Holandji 2,3%, do Danji 1,7%, do Ameryki 1,5% i t. d.

Litwa wwozi: tkaniny, cukier, konfekcję i galanterję, śledzie, sól, maszyny i wyroby metalowe, skórzane, gumowe, węgiel kamienny, na wozy sztuczne, papier i książki, artykuły naukowe i chemiczne, naftę, tytuń, i produkty kolonjalne.

Z Niemiec przychodzi (r. 1925)—56,6% ogółu wartości wwożonych towarów, z Anglji — 8,3%, z Ameryki — 7,2%, z Czechosłowacji — 5,5%, z Łotwy — 5,4%, ze Szwecji—3,5%, z Holandji—1,9%, z Rosji—1.6%, z Francji —1,1% i t. d. w końcu z „innych państw" (w pozycji tej statystyka urzędowa ukrywa przeważnie wwóz z Polski) — 5,1%.

Komunikacje. Dróg bitych około—1.000 km. (2 km. szosy na 100 km. kw. powierzchni). Kolei normalnotorowych, eksploatowanych w r. 1925—1104 km. z taborem 145 parowozów i 3500 wagonów.—Kolejek podjazdowyck 520 km. z taborem 80 parowozów i 600 wagonetek. Ogółem 1624 km. toru czyli 3 km. na 100 km. kw. powierzchni kraju. Tabor wynosi zaledwie 40—45% ilości koniecznej do średnio-intensywnej eksploatacji linji kolejowej.

Waluta krajowa. Banki. Jednostką monetarną jest „lit", równający się 1/10 dolara U. S. A. Podstawę jego stanowi zapas kruszcu i walut mocnych. Banknoty emitowane są przez „Bank Litwy", założony w 1922 r., jako koncesjonowana instytucja akcyjna. Bilans „Banku Litwy" na 1 marca 1926 r. (w „litach").

A k t y w a:

Zapas złota	30.082.209.50
Monety srebrne	9.608.347.00
Monety skarbu państwa	1.860.625.43
Waluty mocne obce	29.961.674.30
Dyskonto i pożyczki	49.019.277.90
Inne aktywa	24.383.860.23
	144.916.021.36

P a s y w a:

Kapitał akcyjny	12.000.000.00
Kapitał zapasowy	860.000.00
Banknoty w obiegu	82.303.207.84
Depozyty i wkłady	24.755.086.37
Inne pasywa	24.997.727.15
	144.916.021.36

Litwa posiadała zatem 1 marca 1926 r. banknotów w obiegu na 8.230.000 dolarów. Czyni to 3 dol. 66 ct. na głowę ludności.

Oprócz banku emisyjnego („Lietuvos Bankas") najważniejszemi bankami w kraju są: „Lietuvos Ukio Bankas" (Litewski Bank Rolny) „Prekybos ir Pramones Bankas" (Bank dla Handlu i Przemysłu), „V. Frenkelio Banko Namas" (Dom Bankowy Frenkla) i „Lietuvos Kredito Bankos" (Litewski bank kredytowy).

Banki mniejszości narodowych. Żydzi, Niemcy, a wreszcie i Polacy (w r. 1925) otworzyli banki swoje o typie spółdzielczym w Kownie. Bank Polski nosi miano: „Polski Bank Kowieński dla drobnego kredytu". Udzielają one kredytu produkcyjnego, krótkoterminowego.

Budżet Państwa. Dochody w r. 1925 wyraziły się cyfrą — 259.254.000 litów. Wydatki zrównały się z dochodami. Preliminarz na r. 1926 przewiduje wydatków 242.893.000 litów i tyleż dochodów. Suma wydatków dzieli się w sposób następujący:

M-stwo Komunikacji	60.417.000	litów	24.9%
„ Obrony Krajowej	44.752.000	„	18.4%
„ Rolnictwa	31.841.000	„	13.1%
„ Oświaty	31.381.000	„	12.9%
„ Finansów	25.039.000	„	10.3%
„ Spraw wewnętrznych	22.465.000	„	9.3%
„ Sprawiedliwości	9.082.000	„	3.7%
„ Spraw Zagranicznych	7.091.000	„	2.9%
„ Kontrola Państwa, Sejm, Rada Ministrów, Prezydent	4.446.000	„	1.9%

4. Oświata.

W r. 1922 w Kownie powstaje Uniwersytet Litewski. W r. 1925/6 liczba słuchaczy — 2368. Istnieją wydziały: teologiczno - filozoficzny, prawny, przyrodniczy, medyczny i techniczny. Wykłady po litewsku, rosyjsku,

niemiecku. Dużo sił profesorskich z zagranicy. Litewski język już przeważa w wykładach. Młodzież kończąca wyższe nauki w kraju dokształca się często zagranicą (w Niemczech i Szwajcarji). Szkół średnich 78 (w 1925 r.). Poziom ich niższy od „średnich szkół" w znaczeniu europejskiem. W r. 1925 ukończyło szkoły średnie 1056 abiturjentów. Szkół początkowych w r. 1925 około 2000 z 3000 nauczycieli.

5. Stronnictwa polityczne.

Stronnictwo Chrześcijańsko Demokratyczne (Krikščioniu Demokratu Partija w skrócie K. D.).

„Krikščioniów"—cechuje: klerykalizm, nacjonalizm, zacofanie społeczne i radykalizm w sprawach rolnych. Od r. 1920 stronnictwo to oparte o kler litewski posiada przewagę w Sejmie i życiu Litwy. Potrafiło ono zjednoczyć od prawicy zastęp gospodarzy rolnych średnich i drobnych, a od lewicy robotników, małorolnych, drobnych urzędników i t. p. Istotną podporą jego są kobiety, równouprawnione w prawach wyborczych z mężczyznami.

Odpowiednio do powyższego składu stronnictwo to rozpada się na trzy pod-grupy:

a) Chrześcijańska Demokracja sensu stricto (Krikščioniai),

b) Związek Gospodarzy (Ukininku sajunga),

c) Federacja Pracy (Darbo federacija).

Dążnością Chrześcijańskiej Demokracji negatywną w życiu wewnętrznem jest usunięcie konkurentów kulturalnych litewskości i zabranie z ich rąk ziemi, kapitałów i wpływów. Eksterminacją żywiołu polskiego rozpoczęto wcielanie tego programu. Obecnie zwraca się ona również przeciwko Niemcom i Żydom. Reforma agrarna usunęła inteligencję polską z ziemi. Wyśrubowane opłaty od patentów zabijają handel żydowski (w r. 1924-25 zamknięto 3000 przedsiębiorstw żydowskich). Odcięcie Kłajpedy od dowozu drzewa polskiego służyć ma ku zniszczeniu przemysłu niemieckiego w tem mieście.

Dążnością pozytywną — urobienie kadr litewskiej inteligencji fachowej, wzmożenie poczucia narodowego w ludzie i t. d. W polityce zagranicznej — sojusz polityczny z Niemcami; wojskowy z Rosją przeciw Polsce. Oparcie gospodarcze o Anglję, gra z resztą Zachodu. Dążenie do Związku Bałtyckiego z wyeliminowaniem Polski. Od r. 1922 czyli od początku drugiej kadencji sejmowej w skład rządu wchodzą wyłącznie przedstawiciele tego stronnictwa.

Najwybitniejsi działacze stronnictwa rządzącego Chrześcijańskiej Demokracji. *1) Michał Krupaviczius, ksiądz, obecny minister rolnictwa ur. 1885 r. Założył on stronnictwo w Wilnie w r. 1918, 2) Mieczysław Reinys, ksiądz, Prof. Uniwersytetu w Kownie, obecny minister spraw zagranicznych, 3) A. Szmułksztis, ksiądz, leader frakcji sejmowej stronnictwa, 4) Józef Puryckis, Dr. ksiądz, b. minister spraw zagranicznych, redaktor urzędówki „Lietuva" (pseud. literacki „Vygandas"), 5) Władysław Jurgutis, ksiądz, b. minister spraw zagranicznych, dyrektor „Banku Litwy" (emisyjnego), 6) Jan Stepanaviczius, Dr. fil. ksiądz, poseł na sejm, 7) Wincenty Mieleszko, ksiądz, poseł na Sejm, Prezes „Centrum Katolickiego", Justyn Staugajtis, ksiądz, b. marszałek Sejmu, 9) Czarneckis, b. minister spraw zagranicznych, 10) A. Wilimas, ksiądz poseł na Sejm Redaktor.*

Z odłamu „Związek Gospodarzy" (Ukininku Sajunga): 1) Aleksander Stulginkas, dr. fil. Prezydent Państwa. 2) Karvelis—minister finansów, 3) Elizeusz Draugelis — poseł na Sejm, 4) Jokantas K. lekarz, minister oświaty, 5) Vailokaitis Józef, ksiądz, główny akcjonarjusz banku „Ukio Bankas", wybitny finansista, 6) Petrulis Witold b. minister, handlowiec.

Z odłamu „Federacji Pracy":

1. Ambrozajtis — prezes odłamu, 2) Beržinskas poseł.

Stronnictwo ludowe: „Valstieczai Liaudininkai" (Gminiacy — Ludowcy, jest wybitnie antyklerykalne, radykalniejsze społecznie od chreść. demokratów, mniej jaskrawo nacjonalistyczne, jakkolwiek również przeciwpolskie. Dąży do oparcia o Niemcy i Rosję.

Jest to po za Chrześcijańską Demokracją najsilniejsze stronnictwo w Litwie i w pierwszych latach budownictwa państwowego dzieliło władzę z tą ostatnią. W czasie drugiej i trzeciej kadencji sejmowej tworzy w stosunku do rządzącej grupy „Krikščioniów" ostrą opozycję.

Do wybitniejszych przedstawicieli tego stronnictwa należą:

1) Michał Sleżeviczius — adwokat, prezes stronnictwa (prezes ministrów w r. 1919), 2) Dr. Kazimierz Grinius, lekarz (prezes ministrów w r. 1920), 3) Dr. Jan Staugajtis, lekarz. przejściowo marszałek Sejmu w r. 1926, 4) Żałkauskas, b. minister spr. wewnętrznych, 5) Tołuszis, poseł na sejm, prawnik.

„Ukininku Partija" (Stronnictwo Rolników) niedawno powstałe. Gromadzi większy zasób inteligencji, niż ludowcy. Społecznie radykalniejsze od niego. Wybitnie przeciwpolskie.

1) *Rafał Skipitis,* adwokat (b. minister spraw wewnętrznych w r. 1920), 2) *I. Aleksa,* b. minister rolnictwa, 3) *Piotr Leonas,* adwokat, b. minister sprawiedliwości.

Socjalna demokracja (Socjalistu demokratu partija). Prowadzi pracę organiczną wśród urzędników, nauczycieli ludowych, robotników. Najbardziej ma typ stronnictwa politycznego w sensie europejskiem. Gromadzi zastęp ideowców. W kraju nieuprzymysłowionym posiada niezbyt duży wpływ. Bardziej od innych skłania się do zgody z Polską ze względów ekonomicznych. Sprawę Wileńską uzależnia od woli zainteresowanej ludności.

Należą tu:

1) S. Kairys, inżynier, 2) W. Bielinis, kooperatysta, szermierz parlamentarny, 3) Wł. Pożełło, adwokat, 4) K. Venclauskas, adwokat, 5) Purynienie adwokatka, posłanka na Sejm.

Stronnictwo Narodowe (Tautininku Partija) dawniej „Pażanga" (Postęp) jest stronnictwem liberalnem, umiarkowanem społecznie, opiera się przeważnie o inteligencję. Jest przeciwne reformie rolnej w jej radykalnej formie obecnej. Bardziej tolerancyjnie usposobione w stosunku do mniejszości narodowych i do ludności polskiej w stosunkach wewnętrznych. Manifestuje bardzo jaskrawo nieprzejednane stanowisko w stosunku do Polski nazewnątrz. Głosi oparcie o Niemcy i Rosję a zerwanie z Zachodem. Nieufnie usposobione w stosunku do projektów Związku Bałtyckiego, ze względu na Polskę. W Sejmie dotychczas reprezentowane nie było z braku demagogicznych haseł społecznych.

Należą tu: *1) Dr. Antoni Smetona—Pierwszy Prezydent Państwa, 2) Prof. Augustyn Waldemaras—pierwszy prezes ministrów i minister spraw zagranicznych. 3) Marcin Yczas — bankowiec, finansista. 4) Józef Tumas, ksiądz, prof. Uniwers. w Kownie, nestor dziennikarzy i działaczy narodowych z przed wojny. 5) W. Kreve - Mickieviczius prof. Uniwers. w Kownie, Prezes Związku Szaulisów.*

Działacze bezpartyjni: *1) Ernest Galwanauskas, inżynier, b. premjer. 2) Norus - Naruszeviczius inżynier b. poseł w Londynie. 3) Wład. Żukauskas (vel Żukowski) generał, wódz naczelny.*

„Związek strzelców Szaulisów" („Szauliu Sajunga"). Związek został zorganizowany przez „Komitet Zbawienia" (Ginimo Komitetas) w r. 1919-ym, dla walki przeciw bolszewikom i Polakom. Obecnie głównie przeciwko Polsce tworzyć ma pogotowie do walki o Wilno. Posiada w całym kraju swe gniazda. Rozwijać ma dyscyplinę i wyszkolenie wojskowe, patrjotyzm i ofiarność.

Stoi pod rozkazami sztabu generalnego. Korzysta jawnie z broni i oficerów służby czynnej, drukarni państwowej, pomocy władz przy zbiórkach pieniężnych i t. p., poufnie—ze znacznych subwencyj finansowych rządu litewskiego.

W skład Szaulisów wchodzą jednostki ideowe, obok małowartościowych wyzyskiwaczy przywilejów, z jakich korzystają „Szaulisi": znaczna pensja, prawo noszenia i możność nadużywania broni i t. p.

Rozłożenie sił politycznych w Sejmie. Sejm litewski miał dotychczas 78 posłów (1 poseł na 25.000 ludności). Po przyłączeniu Kłajpedy ilość reprezentantów ludności podniosła się do 85. Pierwsze wybory Sejmu w tym składzie odbędą się 8 — 9 maja 1926 r.

Absolutna większość posiadała dotychczas w parlamencie Chrześcijańska Demokracja (patrz „Stronnictwa polityczne"). W Sejmie ostatnim, drugim z kolei po Ustawodawczym (1923—1926) na 78 miejsc Chrześćjańscy Demokraci mieli 41. W szczególności: Chrześć. Demokraci „sensu stricto" 14, Związek Gospodarzy (ukininku sajunga) — 15, Federacja Pracy (darbo federacija) 12.

Opozycja w sumie rozporządzała 37 głosami, a mianowicie:

Gminiacy - Ludowcy — 16, Socjalni - Demokraci 8, Żydzi 7, Polacy — 4, Niemcy 2. Pierwotnie do opozycji należał jeszcze jeden poseł Rosjanin. Zdradził przecież zaufanie wyborców i przeszedł do Chrześć. Dem. Sejm ten rozwiązuje się 8 maja 1926 r. w dniu wyborów do nowego Sejmu.

Polityczna prasa litewska.

„Lietuva" (Litwa) dziennik półurzędowy pod redakcją d-ra Puryckisa; występowała Lietuva przeciw pertraktacjom z Polską nawet wtenczas, gdy rząd te pertraktacje prowadził.

„Echo" dziennik rosyjski, organ półurzędowy.

„Rytas" (Poranek) pismo codzienne, organ Chrześcijańskiej Demokracji.

„Lietuvos Žinios" (Wiadomości Litewskie) dziennik, radykalny, organ partji „Liaudininkai" — ludowców. Zwalcza gwałtownie rządy Chrześcijańskiej Demokracji.

„Socjaldemokratas" 3 razy tygodniowo, organ socjaldemokracji.

Z pism tygodniowych wymienić należy:
„Vienybe" (Jedność) tygodnik, organ Ch. Dem.
„Ukininkas" (Gospodarz) tygodnik grupy Ukininku Sajunga.
„Darbininkas" (robotnik), organ Darbo Federacji.
„Lietuvis" (Litwin) organ stronnictwa narodowego, (tautininkai) pod redakcją b. prezydenta Smetony.
„Lietuvos Ukininkas" (Gospodarz litewski, organ ludowców—liaudininków.
„Ukininku balsas" (Głos Gospodarza) organ bardziej radykalnego odłamu ludowców „Ukininku Partija".
„Trymitas" organ Związku „Szaulisów".
„Nowiny", tygodnik wydawany przez rząd dla „Litwinów mówiących po polsku i zwalczający polskość.
Naogół pism perjodycznych, poświęconych rozmaitym przejawom życia kulturalnego wychodzi około 100.

6. Ludność polska w Litwie.

Stan liczebny i rozmieszczeuie. Ludność Polska zamieszkująca Litwę od wieków stanowi mniej więcej 10 proc. ogółu ludności kraju i przekracza znacznie cyfrę 200 tysięcy.

Społeczeństwo to ma zupełnie normalną budowę społeczną. W zwartej masie na obszarze wynoszącym około 5000 klm² zamieszkuje dolinę Niewiaży w jej dolnym i środkowym biegu i trójkąt pomiędzy Niewiażą a rzeką Świętą do Wiłkomierza, łącząc się dalej z przedłużeniem etnograficznego polskiego terenu Wileńszczyzny.

W całym szeregu parafji i gmin na tym obszarze ludność polska dochodzi do 70 i 80 proc. w stosunku do chrześćjan.

Pozatem ludność polska rozproszona jest po całym obszarze państwa, tworząc znaczny bardzo odsetek wśród ludności chrześcijańskiej miast i miasteczek. W samym Kownie ludność polska stanowi połowę ludności katolickiej, wynosząc około 30 proc. ogółu ludności stolicy.

*

Przed wojną w rękach polskiej wielkiej, średniej i drobnej własności znajdowała się 1/3 część obszaru całego terytorjum Litwy, połowa ogółu lasów.

*

W Sejmie posiadają polacy 4 posłów. Ze względu na ilość oddanych przy ostatnich wyborach w 1923 r. głosów (64.000) powinni byliby posiadać posłów sześciu.

*

Polska prasa przedstawia się następująco:
„Dzień Kowieński" pismo codzienne. Organ polskiej frakcji sejmowej. *„Chata rodzinna"* tygodnik dla ludu. *„Wiadomości rolnicze"* dwutygodnik dla inteligencji. *„Dzwon Świąteczny"* pismo sprawom religijnym i narodowym poświęcone.

*

Oświata i organizacje polskie: Gimnazja Polskie prywatne z prawami szkół rządowych istnieją po jednem: w Kownie, w Poniewierzu i progimnazjum w Wiłkomierzu.

Ze szkół początkowych zostało tylko 12.

Organizacje oświatowe zcentralizowane są w T-wie „Pochodnia".

Istnieją w Kownie: T-wo muzyczne i sztuki scenicznej „Lutnia", T-wo robotnicze „Jedność", Polskie T-wo Dobroczynności.

Z polskich organizacji gospodarczych wymienić należy: „Towarzystwo Producentów Rolnych (Prodrol), „Pierwsze Litewskie T-wo Rolne Wzajemnych Ubezpieczeń", „Kowieński Polski Bank Drobnego Kredytu.

*

Polityka eksterminacyjna przeciwko ludności polskiej. Polityka eksterminacyjna rządu litewskiego w stosunku do ludności polskiej zwrócona jest w kierunku wyzucia elementu polskiego z mienia i dóbr duchowych. Do najjaskrawszych przejawów należeć będą:

1. Konfiskata lasów prywatnych w ilości 466 tysięcy ha wartości przeszło 100 miljonów dolarów, przez co została dotknięta niemal wyłącznie ludność polska.
2. Konfiskata bez sądu mienia ze względów politycznych.
3. Złośliwie, przeciwko elementowi polskiemu, (do którego należy 9/10 większych obszarów), skierowane przepisy ustawy o reformie rolnej i sposób jej przeprowadzenia. Na mocy ustawy byłym właścicielom pozostawia się maximum 80 ha, gdy nowonabywcom małorolnym (chodzi tu o Litwinów) pozwala prawo zaokrąglać posiadłości do 150 ha. Odebranie ziemi na reformę rolną bez odszkodowania.
4. Rugi Polaków z posad i urzędów.
5. Prześladowanie języka polskiego w kościele i życiu publicznem (szyldy). Represje prasowe.
6. Tamowanie oświaty. Prześladowanie towarzystw oświatowych. Zamykanie szkół (pozostało szkół powszechnych z 40 za czasów okupacji niemieckiej obecnie zaledwie 12).
7. Zakaz wwozu książek i druków polskich.
8. Okrojenie praw wyborczych.
9. Wbrew Konstytucji pozbawienie praw Autonomji Kulturalnej i złośliwe wykorzystywanie sfałszowanego na niekorzyść polską spisu powszechnego ludności z r. 1923.
10. Zakaz Polakom wyjazdu do Polski i wjazdu z Polski.

Dnia 1-go czerwca 1924 roku Komitet Uchodźców z Litwy z siedzibą w Wilnie złożył skargę do Ligi Narodów na postępowanie rządu litewskiego. Sprawa rozpatrywała się na 3-ch kolejnych posiedzeniach Rady Ligi Narodów w r. 1924 i 1925. Pomimo złożenia przez rząd litewski zapewnień o zaniechaniu szykan — prześladowania w ostatnich czasach się wzmogły, szczególnie w dziedzinie oświatowej.

7. Kłajpeda.

Na mocy art. 99 Traktatu Wersalskiego Niemcy zrzekły się terytorjum Kłajpedzkiego na rzecz mocarstw Entente'y, które zorganizowały prowizoryczny zarząd tego okręgu z delegatem Francji, jako gubernatorem na czele.

20 grudnia 1922 roku uznały mocarstwa Litwę de jure. W 21 dni później, 10 stycznia 1923, zabezpieczone z tej strony i korzystające z zaabsorbowania uwagi Zachodu okupacją Zagłębia Ruhry, wojska litewskie w przebraniu cywilnem dokonały zamachu na Kłajpedę i zajęły ją po potyczce z załogę francuską 15 stycznia 1923 roku.

Konferencja Ambasadorów, działając z ramienia Entente'y zgłosiła w dniu 16 lutego 1923 r. gotowość uznania „faktu dokonanego" pod pewnymi warunkami. Chodziło między innemi, o zabezpieczenie Polsce, jako państwu szczególnie zainteresowanemu, specjalnych uprawnień w tranzycie do Kłajpedy i ułatwień w korzystaniu z portu. Wobec nieustępliwości Litwy w tych sprawach Konferencja Ambasadorów przekazała całość sprawy Radzie Ligi Narodów.

Komisja Rady L. N. pod przewodnictwem Davisa opracowała zaaprobowaną na marcowej sesji 1924 r. przez Radę Ligi Konwencję w sprawie tranzytu i administracji Portu wraz ze statutem autonomicznym kraju. Pomimo protestu Polski przeciwko Konwencji, zapoznającej jej najżywotniejsze interesy, została ta Konwencja z nieznacznemi zmianami przez Radę Ambasadorów w dniu 8 maja 1924 r. zatwierdzona. W ten sposób zostały ostatecznie przelane na Litwę zwierzchnicze prawa nad obwodem Kłajpedy z zapewnieniem temu ostatniemu autonomji.

Statut Autonomiczny przewiduje urząd Gubernatora Kłajpedy mianowanego przez Prezydenta Litwy, izbę poselską z 29 członków (Sejmik) i Radę Ekonomiczną jako organy prawodawcze oraz Dyrektorjat jako organ wykonawczy. Zarówno Port jak i Niemen na całym terytorjum ma być umiędzynarodowiony. Zarząd portem spoczywa w ręku Dyrekcji Portu z 3-ch członków: jednego wyznacza Rząd Litewski, drugiego Dyrektorjat, trzeciego Prezes Komisji Komunikacyjnej i Tranzytowej Ligi Narodów. Tym trzecim nie może być obywatel państwa zainteresowanego w spławie Niemnem bezpośrednio.

Obszar, ludność i znaczenie handlowe. Obwód Kłajpedy ma 2.825 km. kw. rozległości i około 145.000 ludności. Miasto Kłajpeda liczy 32.000 mieszkańców. Znaczna większość Kłajpedy stanowią Niemcy, lub zniemczeni Litwini. Mniejszość ma poczucie narodowe litewskie. Przy wyborach do Sejmu Kłajpedzkiego w roku 1925-ym (organ autonomiczny) na 29 miejsc Litwini przeprowadzili jednego kandydata; Niemcy — 28.

Kłajpeda stanowi wylot handlowy Niemna i żyje z handlu i przeróbki drzewa. Około 70% tego drzewa przychodziło przed wojną z obszarów, należących dziś do Polski. Wobec nieistnienia stosunków handlowych pomiędzy Polską a Litwą, miasto i port Kłajpedzki obecnie podupada i zamiera.

*

Rokowania pomiędzy Polską a Litwą w sprawie spławu Niemnem prowadzone w r. 1925 w Kopenhadze i Lugano na skutek nieprzejednanego stanowiska Litwy co do otwarcia normalnych handlowych stosunków nie dały żadnego rezultatu. Dn. 27/I 1926 r. zostały przez Litwę ogłoszone jednostronnie przepisy dotyczące spławu po Niemnie. Przepisy te stawiają Polskę, jako państwo nie posiadające z Litwą normalnych stosunków dyplomatycznych w położeniu upośledzonem w porównaniu z innemi państwami.

Wileńskie Biuro Informacyjne (Wilbi), Wilno, Wileńska 25, m. 3.

Tow. Wyd. „POGOŃ" Druk. „PAX", zauł. Św. Ignacego 5

I.ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Z g ł o s z e n i e p r o t e s t u l i t e w s k i e g o p r z e c i w k o k a n d y d a t u r z e p o l s k i e j d o R a d y L i g i i s t o s u n e k L i t w y d o P o l s k i w o ś w i e t l e n i u p a n a K l i m a - s a p o s ł a l i t e w s k i e g o w P a r y ż u .-

"Rytas" w N.67 z 24/III.r.b.podaje wywiad współpracownika gazety niemieckiej "Turgauer Ztg" z posłem litewskim w Paryżu p. Klimase,który zamieszczamy w streszczeniu;

P.Klimas zagadniety w sprawie zgłoszenia przez delegację litewską protestu przeciwko udzieleniu Polsce miejsca w Radzie Ligi Narodów, oświadczył co nastepuje:"Polska twierdzi,że współpraca jej w Radzie Ligi Narodów potrzebna jest dla utrzymania pokoju i wskazuje przytem na swe znaczenie,jako wielkiego państwa na Wschodzie.Zdaniem Litwy rzekoma potęga Polski nie odpowiada rzeczwistości,gdyż Warszawa włada obszarami,które anektowała w nieprawy sposób i na których zamieszkuje naród nie życzacy sobie mieć coś wspólnego z opieka Polska.

Jednakże państwo,które w ciagu całych lat prowadziło stanowczo sprzeczna z zasadami Ligi Narodów politykę,może żywić pretensje do uzyskania miejsca w Radzie Ligi Narodów?. Pomimo wszystkich swych uroczystych zapewnień Polska unikała wykonywania przyrzeczeń swych w stosunku do Litwy".Nastepnie p.Klimas wykazał,że granica polsko-litewska w Wileńszczyźnie jest jedynie prowizoryczną linja demarkacyjna.Rzad litewski nie zgadza sie na uznanie,ustalonej przez Konferencję Ambasadorów dnia 15/III.1923 r. granicy,gdyż ta-ostatnia dopiero wówczas jest istotna,gdy ustalona została na mocy wzajemnego porozumienia wzglednie za zgoda obu stron,na mocy wyroku /państw/ trzecich,"W stosunku do Wileńszczyzny - oświadczył p.Klimas - nie przytrzymywano sie tego,to też Litwa nie ma z Polska granicy".-

Co do twierdzenia polskiego,że w Wileńszczyźnie zamieszkuje zaledwie 18% /?/ Litwinów,p.Klimas oświadczył,że oficjalne dane statystyki rosyjskiej,na jakich sie twierdzenia polskie opierają,były przed wojna fałszowane w celach politycznych.Litwini zgodziliby sie na przeprowadzenia na obszarach spornych plebiscytu pod kontrolą Ligi Narodów.Plebiscyt gen. Żeligowskiego był jedynie naigrywanie się ze sprawiedliwości.-

Stosunki polsko-litewskie ulegna zmianie podług p. Klimasa nie wcześniej,aż zostanie uregulowana kwestja wileńska.Litwa nie zgadza sie na nawiazanie z Polska stosunków konsularnych oraz komunikacji pocztowej,telegraficznej i telefonicznej."Litwa kraj ten ignoruje" - twierdzi p.Klimas.Na zapytanie,czy rzad litewski ma zapewnione poparcie jakiegoś innego państwa ,oświadczył p.Klimas:"Litwie wcale o to nie chodzi. Litwa wciaż jeszcze wierzy,iż prawda weźmie górę nad siła. Ponieważ zaś prawda jest po stronie litewskiej,przeto Litwie powinno tego wystarczyć.".-

"Thurgauer Zeitugg" dodaje wreszcie od siebie opinję nastepujaca:"Z romowy z uprzejmym dyplomata litewskim,uzyskało sie wrażenie,iż stosunki polsko-litewskie będa stanowiły coraz to większe niebezpieczeństwo dla pokoju w Europie Wschodniej ,o ile tylko nie uda sie w predkim czasie rozstrzygnać problemu wileńskiego w zadawalniajacy obie strony sposób".-

---

II. ŻYCIE GOSPODARCZE. a/Stosunki wewnetrzne.

P r z e m y s ł   c u k r o w y   n a   L i t w i e   w   1925 r.-

"Lietuvis Ukis" w N.2 /41/ z lutego r.b. zamieszcza cały szereg danych odnośnie krajowego przemysłu cukrowego i jego konjunktur na przyszłość. Wywody "Lietuvos Ukisa" podajemy poniżej:

Wprowadzeniem przemysłu cukrowego na Litwie, zainicjowanem w swoim czasie przez Litewski Bank Gospodarczy, zajęła się od 1925 r. Komisja Cukrowa przy dep. handlu /M-stwo Finansów/.-

Na całym terenie Litwie uprawa buraków cukrowych obejmowała w 1925 r. 116 i pół ha obszaru. Powierzchnia pól buraczanych wahała się od 1 do 25 ha. Buraki cukrowe sadzono na całym obszarze Litwy, nie trzymając się specjalnie jakiegoś powiatu.-

Urodzaj.-

W 1923 r. osiągnięto w pewnej miejscowości urodzaj przeszło 500 centn. z 1-go ha. Natomiast w 1925 r. urodzaj 400 450-500 a nawet 600 cnt. z 1-go ha nie należał do rzadkości.- Przecietny urodzaj 1-go ha wynosił w 1925 r. 350-400 cnt.-

Zawartość cukru.-

Dokonana dnia 15/X.1925 r. w laboratorjum państwowem analiza chemiczna wykazała, że zawartość cukru w burakach litewskich wynosiła przecietnie 17%. Dalsza analiza w Rastenburgu /Prusy Wschodnie/ określiła zawartość cukru w burakach litewskich na 16,9%. Maksimum wynosi 17,5 - 18,4%, minimum zaś 14,0 14,5%.-

Produkcja.-

Do cukrowni w Rustenburgu /Prusy Wschodnie/ przybyło z Litwy 130 wagonów buraków cukrowych, o wadze netto 30,872 cn /1,543,600 kg./ uzyskano z tego:

cukru białego - 2170,94 worki/á 100 kl/	-	217.094 kg.
suchych wytłoczyn /5,5%/		1.698 cnt.
melasy /3,46%/		1,068 "

Z ogólnej wagi buraków cukrowych otrzymano w 1925 r. cukru:

$$\frac{217.094 \times 100}{1,543.600} = 14,07\%$$

Podajemy poniżej porównawcza tabelke przemysłu cukrowego w 1923 r. i 1925 r.-

	1923 r. Liczba	1923 r. %	1925 r. Liczba	1925 r. %
Gospodarstwa w kt. zasiano buraki...............	26	100	62	238
Zasiano ha	49	100	116 i ½	323
Otrzymano buraków /Wagony/	41	100	130	316
" " centn.	8383	100	30872	272
Zawartość cukru w burakach	-	16,46	-	16,5
Otrzymano cukru w klg.	55110	100	217094	254
" " z ogólnej wagi buraków............	-	13,26	-	14,07

Z tabelki powyższej wynika, że obszar zasiewów ilość otrzymanych buraków i liczba plantatorów były kilkakrotnie większe niż w 1923 r. Należy przytem zauważyć, że sadzeniem buraków zajęto się dość późno bo dopiero w marcu. Gdyby nie ta okoliczność, to osiągnęłoby sie znacznie lepsze wyniki.-

Pomimo trudności,jakie się nastręczają przy wprowadzaniu nowej gałęzi rolnictwa w konserwatywnych wartwach rolników litewskich,korzyść z sadzenia buraków jest na tyle wielka,że liczba plantatorów wzrastać będzie coraz więcej.-

Z tabelki wynika także,że przeciętna zawartość cukru w porównaniu z 1923 r. pomimo wielkiej ilości opadów atmosferycznych w ciągu całej jesieni,nietylko nie zniżyła się,lecz n nawet wzrosła /16,46 - 16,5%/ i że ilość procentowa cukru,otrzymanego z ogólnej wagi buraków również wzrosła /14,07 - 13,26%/ o 0,81%,czyli innemi słowy, w 1925 r.otrzymano z 30,872 cnt. buraków o 250 cnt. /12,500 kg/ czystego cukru więcej,niżby z tej samej ilości buraków otrzymano w 1923 r.-

Ażeby przemysł cukrowy na Litwie prosperował,należy go jedynie odpowiednio zorganizować.-

K r y z y s   p r z e m y s ł u   l i t e w s k i e g o .-

"Lietuva".N.61 z 17/III.r.b.Streszczenie.

Cały przemysł litewski dałby się pod względem rozmieszczenia geograficznego,podzielić na dwie dziedziny:1/P r z e mxx m y s ł W i e l k i e j L i t w y był ciasno związany z rynkiem rosyjskim,gdyż czerpał stamtąd znaczną część surowców.Jednocześnie Rosja stanowiła dla przemysłu litewskiego rynek zbytu /wyroby ze skóry,metalurgja,cukierki,zapałki i t.d./.Ani jeden z przemysłowych zakładów litewskich nie zadawalniał się rynkiem krajowym.2/P r z e m y s ł K ł a j p e d z k i /wyroby z drzewa,celuloza i t.p./ również produkował na eksport.

W ostatnich czasach wobec zmiany konjunktur politycznych na całym świecie,przemysł litewski przechodzi ciężki kryzys podobnież,jak i cały niemala przemysł europejski.-

Główną gałęzią przemysłu litewskiego jest p r z e m y s ł d r z e w n y .Produkcja tego ostatniego zmniejszyła się w porównaniu z normą przedwojenną znacznie,jednakże nie upadła,gdyż rynek krajowy w związku z powojenną akcją budowlaną,więcej pochłania budulca niż przed wojną.-

Kłajpedzki przemysł drzewny znajduje się w gorszej sytuacji.Zamiast 3,700 robotników zatrudnionych przed wojną, kłajpedzki przemysł drzewny zatrudnia obecnie zaledwie 1100 robotników,czyli intensywność produkcji spadła do 1/3.Główną przyczyną kryzysu jest brak materjału leśnego.Lasy litewskie,nie mówiąc już o wysokich cenach nie są w stanie zaspokoić potrzeb pe przemysłu kłajpedzkiego.Materjału z lasów litewskich wystarcza jedynie dla kłajpedzkich fabryk celulozy i pudełek.-

Następne miejsce w przemyśle litewskim zajmuje m e t a l u r g j a /zakłady Tilmansa i Szmidta/.Jednakże fabryka Tilmansa wykorzystuje zaledwie 1/10 przedwojennej siły roboczej,zaś fabryka Szmidta - 1/7 część.Obie te fabryki miały przed wojną szeroki rynek zbytu w Rosji.Rynek krajowy posiada dla zakładów tych niewielkie znaczenie,zwłaszcza,że istnieje jeszcze na Litwie kilka drobniejszych zakładów metalurgicznych.

W rynku krajowym zainteresowane są najwięcej browary i fabryki papierosów.Eksport piwa i wyrobów tytuniowych zagranicę napotyka na znaczne trudności,ze względu na wysokie zagraniczne cła importowe.-

Browarów jest na Litwie zawiele.Rynek krajowy pochłania zaledwie 50 - 60% całej produkcji.W związku z tem sami właściciele browarów starają się produkcję piwa skierować na normalne tory.-

Co się tyczy f a b r y k p a p i e r o s ó w , to pomimo tego,że produkcja ich czterokrotnie większa,aniżeli kraj potrzebuje,liczba ich zamiast zmniejszać się wzrasta.Podobnież wzrasta liczba fabryk cukierków,czekolady i innych słodyczy.-

Pomimo obecnych konjunktur polityczno-ekonomicznych rynki zagraniczne stoją dla niektórych wyrobów litewskich otworem.Produkcja wyrobów metalowych,skórnych i obuwia wzmogłaby się na Litwie bardzo, gdyby eksporterzy wyrobów tych mogli uzyskać długoterminowy /na rok i więcej/kredyt.Litwa produkuje rocznie wyrobów ze skóry na sumę 15,000.000 litów.W r.ub. Litwa eksportowała do Rosji skór na sumę 4 milj.lit.-

Pomimo [illegible] na Litwie [illegible] kolejnych [illegible] Litewskie [illegible] cukru [illegible]
Liczba plantatorów [illegible] z tego będzie [illegible]
[illegible] także, że [illegible] cukru
porównaniu z 1928 r. [illegible]
przerobu [illegible]
na [illegible] 15,46 - 16,57 [illegible]
ma tego [illegible] buraków [illegible] wzrosła [illegible] 14,07 - 15,[illegible]
o 0,515, czyli innemi słowy, w 1929 r. otrzymano z [illegible] 672 cnt.
buraków o 250 cnt. [illegible] 12.500 kg [illegible] cukru [illegible]
tak samo [illegible] ilości buraków otrzymano w 1928 r.-
Żeby [illegible] cukru [illegible]
[illegible] odpowiednio zorganizować.-

Wywóz [illegible] Litewskiego.

[illegible] "Lietuvos Ūkis" Nr. 61 z 17/III r.b. Streszczenie.

[illegible]
ocenia [illegible]
[illegible] związany z rynkiem
Kiedy ros[illegible] cukru, [illegible]
[illegible]
tu /wyroby [illegible]
tedy [illegible] litewskich [illegible]
rynkiem Kraj[illegible]
[illegible] na eksport.
[illegible]
nych na [illegible] przewozu [illegible]
[illegible] Ostatnie [illegible]
[illegible] jest [illegible]
[illegible] jest [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] się [illegible]
sytuacji. Zakłady [illegible]
Kłajpedzie [illegible]
botników, [illegible] 1/5 [illegible]
[illegible] na Litwie [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] i [illegible]
[illegible]
[illegible] 1/10 [illegible]
[illegible] Rynek [illegible] posiada
[illegible] jest [illegible]
[illegible]
[illegible] Eksport [illegible] wyrobów [illegible]
[illegible]

[illegible] Rynek Krajowy [illegible]
[illegible] browarów [illegible] produkcja piwa [illegible] na [illegible]

Co się tyczy fabryk papierosów [illegible]
to pomimo tego, że [illegible]
kraj [illegible]
[illegible] i innych [illegible]

Pomimo [illegible] konjunktur polityczno-ekonomicznych [illegible]
[illegible] produkcja wyrobów metalowych, [illegible]
[illegible]
[illegible] Litwa produkuje rocznie
[illegible] 12.000.000 litów [illegible] Litwa eksportuje
[illegible] skór na sumę 4 mil. lit.-

Poza Rosją eksportuje Litwa również do krajów zachodnich.Eksport obejmuje: t e k t u r ę / na Litwie istnieją 4 fabryki tektury/, o l i w ę z siemienia lnu /ta gałąź produkcji niezgorzej się na Litwie rozwija/ oraz p r z ę d z ę l n u .Litwa znalazłaby rynek zbytu dla swych zapałek,gdyby nie silna konkurencja szwedzka i fińska.Z a p a ł c z a n y p r z e m y s ł litewski obejmuje 4 większe zakłady o ogólnej produkcji 59 - 60 mil.pudełek rocznie.Tymczasem produkcja zapałek na Litwie mogłaby dosięgnąć 140 milj.pudełek rocznie.- Zaznaczyć przytem należy,że jedna z wielkich litewskich fabryk zapałek całkiem nie zaczęła funkcjonować.Wszystko więc wskazuje na to,że rynek eksportowy jest dla zapałek litewskich niezbędny. Litewskie sfery przemysłowe i rządowe imają się wszelkich środków,aby zapewnić wyrobom litewskim,zwłaszcza tym,które nie wymagają importu surowców zagranicznych rynek zbytu.-

Pozatem istnieje na Litwie p r z e m y s ł t e k s t y l n y /Fabryka "Drobes" /Płótna/ Oskara Trejusa i t.d./ Należy się spodziewać,iż będzie się on coraz więcej rozwijał.-

Nie mniejszą przyszłość mają f a b r y k i w y r o b ó w z e s k ó r y /obuwie i t.d./.-

Należy wspomnieć o istniejących na Litwie fabrykach, które przyszłość swą budują na fałszywych zasadach /"przemysł spekulacyjny/.Do fabryk takich należą w pierwszym rzędzie h u t y s z k l a n e ,których właściciele pokładali wielkie nadzieje na obstalunki rządowe,nie starając się wcale o zdobycie rynku krajowego i wyparcie wyrobów obcych.

Zaznaczyć należy,że ciężki stan niektórych gałęzi przemysłu litewskiego nie jest bynajmniej skutkiem braku kredytu na dogodnych warunkach.Niektórym gałęziom przemysłu /fabryki wyrobów z metalu i ze skóry/ na środkach pieniężnych nie zbywa. Pragnąc wszelako eksportować swe wyroby zagranicę /konkretnie do Rosji/ stają przemysłowcy litewscy przed dylematem:bądź udzielić importerom rosyjskim szerokiego kredytu /a w takim razie szukać samym długoterminowego,przystępnego kredytu/,bądź też zadawalniać się narazie rynkiem wewnętrznym i niewielkim eksportem.

Stanu znów litewskiego przemysłu drzewnego nie podniosą najwygodniejsze nawet kredyty,gdyż zależy on nie od braku kredytów,a tylko od ogólnej konjuktury politycznej.Której Litwa nie może sama zmienić.W związku z powyższem byłoby rzeczą bodaj bardziej celową,zamiast protegować fabryki,które mają zaniknąć przystosować finansowe i intelektualne siły kraju do nowych, zdrowszych i korzystniejszych gałęzi przemysłu.Podupadanie,czy nawet upadek niektórych zakładów przemysłowych jest wprawdzie objawem smutnym,częstokroć nieuniknionym /wprowadzenie monopolu wódczanego podkopało większość prywatnych wytwórni spirytusu/, lecz bynajmniej nie równoznacznym z zanikiem całego przemysłu litewskiego,czy przynajmniej większości zakładów przemysłowych. Brak kredytów,zbyt nieznaczny eksport i rynek wewnętrzny istotnie nie pozwalają niektórym gałęziom przemysłu litewskiego prosperować,lecz nie stwarzają bynajmniej sytuacji bez wyjścia W przemyśle litewskim ujawniają się wciąż nowe możliwości i nowa inicjatywa.-

b/Stosunki z zagranicą.-

V y g a n d a s o p e r s p e k t y w a c h z a g r a n i c z n e g o h a n d l u L i t w y .-

"Lietuva" N.65 z 22/III .r.b. Artykuł Woldemarasa p.t."Projekty rządowe w sprawie unormowania i rozwoju ekonomicznych stosunków Litwy z zagranicą.".- Streszczenie.-

Litwa dotychczas w niedostatecznym stopniu troszczyła się o swój handel zagraniczny i wogóle o swe stosunki ekonomiczne z zagranicą.Przez pewien czas istniał wprawdzie w Kownie rodzaj departamentu ekonomicznego /przy rządzie/,lecz został on skasowany,zaś sprawy związane z handlem zagranicznym - pozostawiono Opatrzności Bożej.Dopiero bardzo niedawno,rząd litewski

otworzył ponownie przy ministerstwie spraw zagranicznych osobny departament ekonomiczny, do którego resortu wchodzą: 1/zawarcie traktatów ekonomicznych z innemi państwami, 2/wprowadzenie traktatów tych w życie, 3/zorganizowanie handlu krajowego z zagranicą, a zwłaszcza troska o wyszukanie nowych rynków eksportowych, wykorzystując w tym celu przedstawicielstwa i konsulaty litewskie.-

Litwa zawarła dotychczas jedynie dwa pełne traktaty handlowe, a mianowicie z Czechosłowacją i Norwegją. Z innemi państwami zawarła Litwa bądź układ prowizoryczny, bądź żadnych traktatów nie zawierała. Tymczasem zachodzi potrzeba zawarcia blisko 20 traktatów handlowych, gdyż z tylu państwami utrzymuje Litwa, względnie zamierza utrzymywać stosunki handlowe. Opracowanie całej tej liczby traktatów handlowych zajęłoby conajmniej dwa lata. Ponieważ zaś traktaty handlowe wciąż należy odnawiać ze względu na zmiany zachodzące w stosunkach ekonomicznych, przeto praca w tym zakresie byłaby wciąż aktualna.-

Handel Litwy z zagranicą jest zupełnie nie zorganizowany. Zresztą eksporterzy litewscy stoją zbyt słabo pod względem finansowym, aby mogli samodzielnie utrzymywać przedstawicieli swych i agentów zagranicą. To też eksporterom winno przyjść z pomocą państwo. Litwa posiada zaledwie 14 konsulatów, podczas, gdy np: Łotwa ma ich 130. Przedewszystkie więc powinna Litwa rozwinąć i zorganizować sieć konsulatów wraz z odpowiednią centralą, któraby zasięgała/za pośrednictwem poszczególnych konsulatów/informacyj i handlu zagranicznym i udzielała konsulatom instrukcyj i materjału do propagandy ekonomicznej.-

Jak z powyższego wynika, zakres prac nowopowstałego departamentu ekonomicznego jest obszerny. Pozatem departament ekonomiczny winien utrzymywać ścisły kontakt z innemi ministerstwami i gospodarczemi organizacjami krajowemi. Rząd stworzył w tym celu stałą międzydepartamentową komisję ekonomiczną, w skład której wchodzą: dyrektor departamentu ekonomicznego / z ramienia ministerstwa spraw zagranicznych/, dyrektor departamentu handlu i dyrektor Biura Statystycznego /obaj z ramienia ministerstwa finansów/. Wrazie potrzeby komisja zaprasza przedstawicieli, względnie ekspertów z innych ministerstw, z Izby Handlowej oraz wszelkich innych gospodarczych organizacyj krajowych. Komisja rozpatruje wszystkie sprawy związane ze stosunkami ekonomicznemi Litwy z zagranicą oraz przesyła rezolucje swe do Gabinetu Ministrów.-

L i t e w s k i   h a n d e l   z a g r a n i c z n y   w   1925 r.

Cały litewski handel zagraniczny w r.1925 wynosił 495.417.600 Lt. /912.411 Tonn/ Z tego na eksport 242.714.800 Lt. /390.414 tonn/ na import 252.702.800 Lt./521.997 tonn/.-

W y w i e z i o n o :	Sztuk	Wartość w lit.
Konie	22.328.	14.446.500.
Źrebięta	182	28.900.
Bydło rogate	9.622.	5.020.700.
Cieleta	1.574.	2.365.200.
Swinie	48.044.	13.740.900.
Prosięta	8.581.	377.800.
Owce	11.786.	380.700.
Kozy	21.	600.
Perliczki	5.545.	101.600.
Gęsi	188.723.	2.636.700.
Kaczki	60.783.	416.000.
Kury	120.663.	668.700.
	Tonn	
Żyto	1.277.	589.500.
Pszenica	9.	6.300.
Jęczmień	1.566.	801.100.
Owies	2.705.	1.265.400.

d.c.	Tonn	Wartość w lit.
Wyka	2.841.	1.312.100.
Groch	293.	164.700.
Peluszka	324.	176.200.
Soczewica	541.	260.600.
Mąka żytnia	79.	39.400.
" pszenna	-	1.100.
Swieże mięso	2.262.	5.346.000.
Mięso suszone i konserwowane	39.	102.000.
Drób	82.	295.600.
Kartofle	412.	84.100.
Jaja	3.248.	14.872.000.
Masło	932.	7.148.400.
Ser	1.030.	4.381.300.
Mleko	888.	544.600.
Ryby	148.	389.300.
Spirytus	334.	587.600.
~~Eichenstämme~~/ Pnie dębowe	2.909.	400.200.
Pnie osinowe	6.528.	762.700.
" sosnowe	12.372.	1.869.400.
Papierówka	78.407.	6.224.700.
Inne nieobrobione drzewo	19.546.	2.738.900.
Deski	16.277.	4.193.900.
Dyle	26.	8.000.
Razem obrob.drzewo	30.555.	8.768.100.
Celuloza	37.512.	21.050.700.
Fornir	4.983.	3.898.900.
Drzewo opałowe	14.208.	582.400.
Nasienie koniczyny	310.	1.471.400.
Nasienie tymotki	141.	356.800.
Nasienie lnu	20.567.	17.429.200.
Otręby żytnie	1.142.	416.600.
Otręby pszenne	839.	347.500.
" różne	902.	399.600.
Przędza lnu	11.081.	42.923.000.
Konopie	1.983.	5.305.700.
Odp.od lnu	36.	69.600.
Skóry owcze	535.	2.905.900.
" kozie	34.	218.900.
" zajęcze	12.	157.200.
" cielęce	689.	2.987.800.
" bydła rogatego	1.625.	4.115.600.
" końskie	205.	388.700.
Szczecina wyrobiona	106.	2.142.100.
Włosie końskie	56.	575.300.
Kości i rogi	918.	494.100.
Wełna	7.	47.600.
Gałgany wysortowane	4.360.	3.526.500.
Stare żelastwo	3.385.	866.500.
Torf	297.	22.400.
Wyroby bursztynowe	0,2	629.400.
Sruby żelazne	109.	119.900.
Mydło	0,9	4.300.
Przędza lnu	1.	6.800.x/
Płótno	-	1.800.
Skóry na podeszwy	399.	6.415.400.
Papier	1.982.	2.566.800.
Tektura	882.	1.130.200.
Srebro	1.	232.500.

W w i e z i o n o :	Sztuk	Wartość w litach
Konie	699.	600.200.
Bydło rogate	964.	315.300.
Swinie	915.	196.400.
	Tonn.	
Żyto	14637.	8.099.800.
~~Pszenica~~ Ryż	2.386.	1.929.500.
Mąka pszenna	128.	113.700.

U w a g a : x/winno być 6.500.

d.c.	Tonn.	Wartość w lit.
Mąka żytnia	0,2.	100.
Mąka kartoflowa	260.	230.800.
Owoce egzotyczne	237.	388.700.
Cytryny	257.	284.600.
Rodzynki i śliwki	625.	1.061.700.
Suszone owoce	70.	189.800.
Orzechy	92.	224.900.
Cykorja	400.	442.300.
Kawa surowa	261.	1.118.300.
" palona	75.	186.400.
Herbata	81.x/	602.600.
Cukier miałki	4.146.	12.916.200.
" w kawałkach	5.655.	5.871.300.
Bakalje	118.	504.400.
Czekolada	40.	401.600.
Spirytus	1.148.	1.953.100.
Prod.spirytus	36.	238.200.
Wódki różne	266.	584.300.
Sól mielona	22.979.	2.180.200.
" niemielona	1.469.	142.700.
Konserwy rybne	41.	173.700.
Ryby wędzone i solone	145.	360.500.
Śledzie	15.943.	9.560.600.
Liście tytuniowe	902.	1.910.300.
Nawozy sztuczne	15.491.	2.296.700.
Superfosfat	51.715.	6.533.200.
Oleje mineralne	620.	1.069.800.
Wyroby z drzewa	36.674.x	1.787.600.
Nasiona warzywne	38.	94.400.
Inne nasiona	451.	899.200.
Gips,wapno i kreda	1.227.	83.200.
Cement	28.619.	2.606.400.
Wapno sproszkowane i palone	2.236.	296.600.
Węgiel kamienny	138.655.	8.450.500.
Koks	2.971.	231.700.
Nafta nieoczyszczona	3.150.	602.100.
" oczyszczona	13.953.	3.069.900.
Oleje mineralne	2.516.	1.200.500.
Benzyna	1.728.	1.082.600.
Siarka	418.	100.900.
Różne oleje roślinne	119.	250.400.
Olej kokosowy,palmowy i margarina	1.902.	3.575.600.
Garbnik /quebernaum/	1.517.	633.800.
Kreda miałka	733.	139.700.
Żelazo w sztabach i blachyżel.	15.863.	5.999.700.
Blachy oczyszcz.	1.596.	1.154.300.
Stal w sztabach i blachach	230.	193.200.
Cyna	6.	25.800.
Miedź i inne metale	68.	198.200.
Ołów	24.	25.500.
Cynk w sztukach i blachach	36.	68.100.
Tytuń krajany	2.	23.100
Cygara	-	37.200.
Świece	27.	48.500.
Obuwie	164.	4.998.900.
Wyroby ze skóry	16.	599.500.
Skóry wyrobione	58.	1.213.100.
" wyprawione	20.	910.500.
Wyroby z drzewa	342.	1.267.500.
" z fajansu	196.	241.400.
" z porcelany	368.	634.900.
" ze szkła	480.	1.402.900.
Szkło na szyby	1.415.	941.700.
Szkło lustrzane	39.	188.700.
Wyroby z gumy	83.	703.900.
Chemikalja i medykamenty	265.	1.297.500.
Przyrządy medyczne	55.	705.100.
Kosmetyki i perfumy	16.	403.800.
Mydła kosmetyczne	15.	157.300.
Inne mydła	176.	364.100.
Farby sztuczne	345.	1.301.900.

U w a g a : x/winno być 81.

d.c.	Tonn.	Wartość w litach.-
Wyroby lniane	1.692.	1.729.300.-
Zęby	5.	6.800.
Wyroby żelazne i stalowe	767.	1.398.700.
" z blachy	1.050.	2.726.100.
Drut	773.	747.200.
Wyroby z drutu	831.	1.387.900.
Narzędzia zegarmistrzowskie	298.	935.400.
Maszyny rolnicze	1.418.	2.361.000.
Lokomobile	405.	1.126.200.
Maszyny do szycia	258.	2.036.300.
Inne maszyny	1.570.	3.768.300.
Instrumenty i apar.dla celów gospodarczych	188.	2.288.600.
Instrumenta muzyczne	73.	998.300.
Koła	139.	1.791.200.
Samochody	225.	1.820.000.
Wagony i lokomobile	696.	1.057.300.
Papiery i wyroby papierowe	5.200.	5.879.900.
Rozmaite książki	86.	757.500.
Przędza z bawełny	470.	3.507.900.
Materjały bawełniane	2.031.	28.360.300.
Tkaniny jedwabne	15.	1.341.500.
" wełniane	403.	11.200.500.
Hafty	227.	7.077.300.
Bielizna i suknie	69.	3.233.800.
Inne towary i galanterja	69.	1.434.100.
Przybory piśmienne i rysunk.	40.	395.000.

Wprowadzenie maksymalnej taryfy celnej.-

"Echo" N.70 i 71.

Ze sfer ministerstwa finansów donoszą,że w połowie albo w końcu maja będzie wprowadzona maksymalna taryfa celna Dotyczyć ona będzie tych państw,które nie zawarły umów handlowych z Litwą.Przypuszczać należy,że zwiększenie taryfy poskutkuje dodatnio na przyśpieszenie zawarcia umów z szeregiem państw.Maksymalna taryfa nie będzie dotyczyła Czechosłowacji i Norwegji.Co się tyczy Niemiec,to umowa handlowa z niemi została zawarta i ratyfikowana przez sejm i Reichstag, tylko dotąd nie nastąpiła wymiana.Przypuszczać należy,że do czasu wprowadzenia wymiana ta nastąpi.Na podstawie umowy z Łotwą,zawartą na czas przejściowy,14 grudnia 1925 roku Łotwa i Litwa zobowiązały się nie stosować we wzajemnych stosunkac handlowych taryf maksymalnych,dopóki nie zawartą zostanie umowa handlowa na stałe.Zawarcie umowy tej odłożono na koniec stycznia,tak że pierwszego marca umowy miała być już zawartą.Delegacja łotewska jednak nie przybyła i dlatego należy przypuszczać,że umowa zawarta w grudniu roku ubiegłego utraciła swą prawomocność.Dlatego też,jeżeli z Łotwą do maja nie zostanie zawarta umowa taryfa maksymalna będzie w stosunku do towarów łotewskich obowiązywać.Najprawdopodobnie taryfa maksymalna będzie stosowana tylko do państw,z których do Litwy wwożą się przeważnie przedmioty zbytku.-

Pogłoski o wznowieniu układów łotewsko litewskich.- "Elta".Ryga.26.III.1926.

Prezydent Republiki Łotewskiej 25 marca podpisał przyjęte przez Sejm zmiany taryfy celnej i tego samego dnia ogłosił w łotewskich "Wiadomościach Urzędowych".Zmiany obowiązują od godz.12 d.25 marca.-Prasa łotewska donosi,że po przyjęciu taryfy celnej,łotewska delegacja gospodarcza będzie mogła wznowić układy w kwestji zawarcia traktatu handlowego z Litwą.Możliwa rzecz,że delegacja z Prezesem ministrów Ulmanisem na czele wyjedzie do Kowna jeszcze przed Wielkanocą.-

III.ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I SPRAWY SPOŁECZNE.

Z nastrojów przedwyborczych.-/Artykuł Smetony./

"Lietuvis".N.10 z 12/III.r.b."W przededniu wyborów".Streszczenie:

Niebawem mają się na Litwie odbyć wybory do Sejmu. Ludność wcale ich nie wyczekuje,natomiast partje,zwłaszcza rządzące,szykują się do wyborów z całą intensywnością.Po całej Litwie rozbiegli się agitatorzy.Obietnice ich i środki propagandy są stare: sferom rządzącym leży na sercu dobrobyt mas,skoro zaś rządy dostaną się w ręce partyj opozycyjnych wówczas wszystko runie i religja stanie w obliczu wielkiego niebezpieczeństwa.Agitatorzy partyj opozycyjnych nie pozostają również w tyle.Dowodzą oni,że partje rządzące doprowadziły kraj do bezgranicznie ciężkiej sytuacji:skarb się wyczerpał,bezrolni nie mają z czego żyć na otrzymanych przez siebie działkach,bezrobotnych na wsi i w mieście bez liku,emigranci litewscy w Brazylji i Francji skazani są na wyzysk pracodawców,len tani,zboża i lasów brak,bydło nie wytrzymuje konkurencji z zagranicą,handel zamiera,waluty wysokocenne z kraju wypływają,emisja litów się zmniejsza,kredyt niedostępny, zapas złota w Banku Litewskim o połowę mniejszy niż w r.ub. mnóstwo gruntów nie obsianych i t.d.

Wszystko to stwarza ciężki nastrój,zwłaszcza o ile dodamy do tego demoralizujące społeczeństwo spory sejmowe i partyjne.-

Leaderzy partyj rządzących nie zdrą uzdrowią kraju swemi niefortunnemi obietnicami.Zachodzi obawa,żeby ledwie tlejący płomyk niepodległości litewskiej całkiem nie zgasnął. Czują to wszyscy poważniej myślący Litwini.Należy się ratować dopóki nie jest zapóźno.Należy wyrzec się starych bogów i szukać nowych dróg.Partje winny wartości swe przewartościować.

Zmaterjalizowanie ogarnęło rządzące partje na Litwie Najjaskrawszy przykład stanowi pod tym względem "Ukininku Sajunga",która pod przykrywką haseł ekonomicznych uprawia własną politykę partyjną.Działalność "Ukininku Sajungi" koncetruje się głównie dokoła dostaw rządowych i wojskowych,przyczem "Uk.Sajunga" korzysta z ogromnych kredytów Banku Litewskiego /dyskonto weksli "Uk.Sajungi"w Banku Litewskim wyraziło się suma 2? milj.litów/.W czasie wyborów do Sejmu Centrala Ukininku Sajungi wyznacza na prowincję kandydatów na posłów.Tym sposobem "Ukininku Sajunga" przy pomocy pieniędzy rządowych kuje dla siebie oręż dla kampanji wyborczej.-

Jedynie na Litwie zachodzą częste wypadki,kiedy ludzie ze sfer rządzących odegrywają jednocześnie role dostawców i kiedy posłowie kreujący rząd są kontrahentami tegoż rządu."Choroba ta niby rak - powiada dalej Smetona - przeżera finanse Litwy,rujnuje gospodarstwo i podkopuje zasadę prawa i sprawiedliwości bez której żadne państwo żyć nie może".-

Na czele "Uk.Sajunga" stoją dorobkiewicze powojenni, księża-bankierzy i fabrykanci,lekarze i adwokaci.Niema zaś w jej składzie doświadczonych czy zasłużonych rolników,jakby być powinno ze względu na nazwę i głoszone publicznie cele tej organizacji.-

Szerokie masy społeczeństwa "już szemrzą i grożą obaleniem bałwanów,których dotychczas czciły".-Niema w tem nic dziwnego.Jednostronne,partyjne rządy nie wyprowadzą Litwy z toni.Do tego niezbędna jest współpraca partyjnych i bezpartyjnych ludzi dobrej woli,którym przyświecałoby jako cel - państwo i jego dobro.-

"Socjaldemokratas" o prowokacji jako metodzie walki partyjnej stronnictw rzadzacych i urzędowe zaprzenia.-

"Socjaldemokratas" w N.11 z 18/III r.b. zamieszcza artykuł p.t."Wystrzegajcie się".Podajemy go w streszczeniu.-

W początkach marca r.b. ukazało sie w Szawlach pisemko p.t."Pagelbos Zodis" /Słowo Pomocy/,przeznaczone rzekomo dla robotników miejskich i wiejskich.Zadaniem pisemka jest prowadzenie agitacji wyborczej.Treść i styl jego żywo przypominają pisma komunistyczne,gdyż nawołuje ono robotników do odmówienia posłuchu swym leaderom-socjalistom-demokratom i do łaczenia się we wspólny front z komunistami."Pagelbos Zodis" wychodzi w Szawlach legalnie,za aprobata władz administracyjnych.

Nieco później ukazała się w Kownie tajna ulotka p.t. "Chytra i głupia prowokacja".Ulotka ta podpisana była przez Centralny Komitet Litewskiej Partji Komunistycznej.Ulotka ostrzega robotników,że pisemko szawelskie /"Pagelbos Zodis"/ wydawane jest przez kontrwywiad,przyczem redaktorem jego agent kontrwywiadu Povilajtis-Szpengler.Dalej ulotka komunistyczna powtarza argumenty "Pagelbos Zodisa",wzywając robotników socjala-demokratów do głosowania na listy komunistyczne.-

Jasna jest rzecza - pisze dalej "Socjaldemokratas" - że zarówno agentom kontrwywiadu,jak też komunistom chodzi o wniesienie rozłamu w szeregi socjaldemokratów.-

Zdaniem "Socjaldemokratasa",w ciagu wyborów nie jedna podobna prowokacja bedzie miała miejsce.Klerykałowie litewscy używają rozmaitych haseł,badź narodowo-patrjotycznych,badź wyznaniowych,badź wreszcie klasowych,byleby tylko zjednać dla swych list jaknajwięcej zwolenników.Jakże bowiem inaczej rozumieć pojawienie się w Szawłach legalnego pisemka "Pagelbos Zodis"?Kontrwywiadowcy sadzają ideowych komunistów na krzesłach elektrycznych,za rozrzucanie świstków komunistycznych skazuje się na śmierć,setki komunistów siedzi po wiezieniach.Tymczasem w Szawlach otwarcie sie wydaje drukowane,rzekomo komunistyczne pisemko.Jest to wyraźna prowokacja.-

W zwiazku z powyższemi wywodami wzywa "Socjaldemokratas" do tego,aby mieli się na baczności przed prowokacjami.-

x

Jakgdyby zaprzeczenie całego powyższego artykułu "Socjaldemokratasa" ukazała sie w "Rytasie" /N.67 z 24/III.r.b wzmianka nastepujaca:"Na mocy postanowienia naczelnika powiatu szawelskiego z 11/III.r.b. skonfiskowane zostało pismo komunistyczne "Pagelbos Zodis".Wydawców pociągnięto do odpowiedzialności sadowej.-"

x

"Rytas" N.65 z 21/III.r.b. redaktor "Socjaldemokratasa p.Kairys pociagniety został do odpowiedzialności sadowej za umieszczony w "Socjaldemokratasie /N.11 z 19/III.r.b./ oszczerczy ~~artykuł~~ w stosunku do policji politycznej artykuł p.t. "Wystrzegajcie się".-

Posiedzenia Sejmu .-

Posiedzenie Sejmu z dnia 23-go marca.Zmiana ustawy o reformie rolnej.-

Na posiedzeniu z dnia 23 marca,po przyjeciu pewnych zmian,dotyczacych porządku dziennego i zatwierdzeniu bez dyskusji ustawy o likwidacji umów i zobowiazań,dotyczacych ziem wywłaszczonych /III czyt./,Sejm przystapił do rozważania ~~zp~~ zmiany usta-

wy o reformie rolnej,wniesionej przez Darbo Federację.-
Zmiana ta zamierza ustalić,by robotnicy dworscy,którzy otrzymali ziemię mieli prawo pozostać jeszcze na pięć lat w zajmowanych przez nich budynkach.-
Przeciwko tej ustawie pierwszy występuje pos.Dyrżys /uk.saj./,który oświadcza,iż przyjęcie tej ustawy ogromnie zaszkodziłoby kulturalnemu rozwojowi gospodarki rolnej.-
pos.Sakałauskas /uk.saj./ jest tegoż zdania i sadzi, iż zagranica przyjęcie tej ustawy uważanoby za widoczna oznakę wprowadzania u nas komunizmu.-
Po tych przemówieniach drogą tajnego głosowania 29 gł. przeciwko 25 gł. ustawę w I czytaniu przyjęto i przystapiono do rozważania jej w II czytaniu,podczas którego cały szereg posłów zgłasza liczne poprawki.-
Pos.Draugelis /uk.saj./proponuje, by robotnikom w ciagu trzech lat od dnia parcelacji majatku pozwolono było korzystać z budynków dla ordynarjuszy /czworaków/ na prawach dzierżawy.
W dalszym ciagu głos zabiera pos.Pleczkajtis /soc.dem./ który oświadcza,że blok chrześćjańskiej demokracji "ukradł" i przyswoił sobie inicjatywę tej ustawy,gdyż faktycznie jest ona dziełem soc.dem.-
W dalszym ciagu, krytykujac politykę "krikszczioniów" mówca zaznacza,że o ile i w przyszłym Sejmie "krikszczioni" większość otrzymają,to wkrótce potem beda musieli uciekać z bezrobotnymi do Brazylji - "wojować z aligatorami"...Kończac, pos.Pleczkajtis żada,by robotnicy pozostali w zajmowanych przez nich budynkach,aż do czasu,nim nie wybudują swych własnych.-
Nastepnie po długiej przemowie pos.Ambrozajtis /darbo fed./ polemizujacego z pos.Pleczkajtisem,poprawka pos.Draugelisa została przyjęta,a wkrótce potem przyjęto i całą ustawę w II czytaniu.-
Po załatwieniu tej kwestji Sejm prawie bez dyskusji zatwierdził ustawę dotyczaca praktyki felczerów,medyków oraz ustawy najwyższego urzedu asekuracji społecznej /III czyt./ po czem posiedzenie zostało zamknięte.- /Dz.Kow.N.67/.-

Posiedzenie z dnia 24 marca r.b.

Na posiedzeniu w dniu 24 marca Sejm prawie bez dyskusji przyjął szereg ~~uchwał~~ nastepujacych uchwał:
1/Zmianę ustawy podatkowej od nieruchomości miejskich /II czyt./;
2/ustawe o specjalnych szkołach rolniczych /III czyt./;
3/ustawę o uporządkowaniu ziem państwowych i wywłaszczonych,a rzadzonych na prawach dzierżawy i czynszu,znajdujacych sie w miastach i miasteczkach oraz w I ich strefie /III czytanie/.-
Pozatem na wniosek pos.Szmułksztisa /chrz.dem./ratyfikowano umowy handlowe,zawarte z Anglją,Ameryką,Danja,Islandja, Szwecją,Lichtensteinem,Holandją i Łotwą oraz międzynarodowa konwencje berneńską w sprawie przewozu podróżnych,bagażu i ładunków.-
W dalszym ciagu pos.Draugelis /uk.saj./referuje zmiane ustawy wyborczej Sejmiku Kłajpedzkiego.Na mocy tej ustawy między innemi kontrola wyników wyborów zostaje oddana w ręce Prezesa Dyrektorjum Kłajpedzkiego Kraju.-
Przeciwko temu ostro występuje pos.Pleczkajtis /soc. dem./,który oświadcza,iż nadania tak wielkich praw Prezesowi Dyrektorjum jest niedopuszczalnem.Mówca oświadcza,iż ustawa jest wcale nie obmyśloną i dlatego socjaldemokraci beda głosowali przeciwko niej.-
Po przemówieniu pos.Kwieski /lud./,który jest tegoż zdania,co i pos.Pleczkajtis,ustawę w drugiem czytaniu przyjeto.-
Nastepnie po przemówieniu referenta,popierajacego ustawę,droga głosowania 33 głosami przeciwko 22 gł. ustawe przyjęto również w trzeciem czytaniu.Po przyjęciu paru mniejszej wagi ustaw,przystapiono do rozważania w III czyt.~~projektu~~ zmiany ustawy o reformie rolnej.-
Przy rozważaniu tej sprawy doszło do nieporozumienia pomiedzy Prezydjum i pos.Ambrozajtisem /darbo fed./,które wynikło z powodu odrzucenia poprawek złoszonych przez federację. W końcu na wniosek pos.Ambrozajtisa rozważanie tej ustawy odłożono na nastepne posiedzenie 27 marca.-

---

M o w a p o s . B. L u t y k a w s p r a w i e u s t a w y o l i k w i d a c j i d ł u g ó w i z o b o w i ą z a ń c i ą ż ą c y c h n a w y w ł a s z c z o n e j z i e m i .-

Przemówienie to wygłoszonem zostało dnia 12 marca.Podajemy je obecnie ze względu na przyjęcie ustawy o której mowa.-

Pierwszy warunek,jaki stawiamy każdej ustawie,jest aby ustawa była wyraźną,wszystkim zrozumiała.Niniejsza ustawa nie jest jeszcze uprawomocniona,nie została jeszcze przez Prezydenta podpisana,a już każdy ją inaczej interpretuje.Referując tę ustawę na posiedzeniu Sejmu,referent wyjaśniał,że należy ją rozumieć w ten sposób,iż wszelkie zobowiązania ciążące na wywłaszczonej ziemi zostaną rozłożone proporcjonalnie do całej przestrzeni ziemi.Prezydent zupełnie inaczej rozumie tę samą ustawę.-

Ustawa głosi,że wszelkie długi i zobowiązania ciążące na wywłaszczonej ziemi "zostają zdjęte" z takowej.Cóż to znaczy? Oznacza to,iż ziemia ma być nadal wolną od długów. Lecz cóż się stanie z długami? Czy takowe mają być zupełnie anulowane? Jeżeli tak - to w takim razie jest to nowe - wywłaszczenie kapitałów.-Jeżeli zaś ktoś ma owe długi spłacić, to wówczas w ustawie powinno być wyraźnie powiedziane,kto i w jakim stopniu winien takowe przejąć.Należy wyraźnie powiedzieć,że na nietykalną normę 80 ha przechodzi tylko część długu,odpowiadająca 80 ha,pozostała zaś część długu przelaną zostaje albo na nowych właścicieli,albo na państwo.W ustawie to nie jest wyraźnie powiedziane.

Drugą wadą niniejszej ustawy jest nadanie zbyt wielkich,nieograniczonych praw Ministrowi Rolnictwa,mocą których p.Minister będzie miał prawo podług swego widzimisię zostawiać w mocy część lub całość zobowiązań byłego właściciela, lub od takowych zwalniać.Przypuszczam,że nawet Mussoliniemu nie przysługuje prawo rozgrzeszania podług swego widzimisię nie tylko z grzechów,lecz i z poczynionych długów i zobowiązań jednego,pozostawiania zaś takowych w całości drugiemu.Nie wiemy jakim będzie skład nowego Sejmu.Być może sformowany zostanie taki koalicyjny gabinet,w którym teka Ministra Rolnictwa nie trafi do rąk przedstawiciela bloku chrześcijańsko-demokratycznego,może przyszły minister będzie działał nie pomyśli dzisiejsze większości sejmowej,a wówczas szeroko wykorzysta swe prawa przeciwko obecnej większości.Uważam przeto,iż takie redagowanie ustawy jest rzeczą bardzo niebezpieczną.W ustawie jasno winne być określone prawa i obowiązki każdego obywatela bez nadawania p.Ministrowi nieograniczonej władzy.To też jestem zdania,iż wszystkie uwagi poczynione przez p.Prezydenta, są słuszne i ustawa w obecnej redakcji powinna być odrzuconą. Ustawa jest potrzebną,lecz należy ją na nowo opracować.-

O d p o w i e d z i n a a n k i e t ę " E c h a " w s p r a w i e w y n i k ó w w y b o r ó w :

"Echo" rozpisało ankietę pod tytułem: "Co nam dadzą wybory." Na ankietę tę dotąd odpowiedzieli:leader chrześcijańskiej demokracji Stepanowiczius,leader laudininków Toluszys,i socjalistów Bilinis.P.Stepanowiczius oświadczył:że większych zmian w trzecim Sejmie nie będzie,gdyż samookreślenie się partyjne i polityczne dawno nastąpiło.Daje się zauważyć jedynie zwiększenie poczytności "Uk.Sajungi".Pos.Toluszys oświadczył,że niewątpliwie zwycięży obecna opozycja,gdyż,dotychczasowa większość jest skompromitowana dzięki polityce wileńskiej i kłajpedzkiej,a także na to,że żaden rząd popularnym nie jest.Opozycja poprzednio przegrała,gdyż nie była zjednoczona.Obecnie będzie działać solidarnie. Pos.Bilinis dowodził w swej odpowiedzi,że klasowość ogromnie się na Litwie rozwinęła,szczególnie w ostatnich latach i że jeżeli będą normalne warunki podczas wyborów nienaruszone terrorem ze strony rządu niewątpliwie socjaldemokraci uzyskają pierwszorzędne znaczenie w przyszłym Sejmie,gdyż liczebnie będą bardzo silni.-

IV - V.SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOSCI NARODOWYCH.

Centralny Polski Komitet Wyborczy

"Dzień Kowieński" N.68,zamieszcza artykuł,który wyjaśnia xx znaczenie Centralnego Kmm Polskiego Komitetu Wyborczego.Podajemy go w streszczeniu:

Wobec zbliżających się wyborów do 3-go Sejmu powołany został do życia za przykładem ubiegłych lat Centralny Polski Komitet Wyborczy.-

Celem C.P.K.Wyborczego jest w interesie wszystkich Polaków wszystkie grupy społeczne polskie zjednoczyć dla przeprowadzenia wyborów.Wymaga tego interes,bo polityka dzisiejsza dąży do zagłady wszystkiego,co polskie na Litwie.-

Okręgi wyborcze są tak ułożone,żeby bardziej polskie okolice zostały przez bardziej litewskie przytłumione, a zatem bardziej polski Olicki powiat oddzielony jest od Trocko-Koszedarskiego i dodany do czysto-litewskich Sejneńskiego i Marjampolskiego,Kiejdański do czysto-litewskiego Taurogowskiego,Kowieński i Koszedarski do Wyłkowyszkowskiego i Szakiowskiego i t.d.-

Przy takim podziale okręgów Polacy tylko pxx o własnych siłach mogą zdobyć mandaty poselskie tylko w Kownie i Kowieńsko-Trockim powiecie oraz w Wilkomiersko-Uciańskim i to pod warunkiem,że wszyscy razem trzymać się będą.Prawie połowa wszystkich głosów polskich,które padają w innych okręgx gach,ginie,gdyż nie wystarcza na jeden mandat.-

W takich warunkach,żeby uniknąć tej straty,niezbędna jest organizacja jak Centralny Polski Komitet Wyborczy, który wszędzie pod swoją firmą listy kandydatów wystawia,i ma możność łączyć takowe z innemi mniejszościami narodowemi, dostając przez to więcej mandatów dla siebie,a w zamian w innych okręgach pomagając tym,co nam pomogli gdzieindziej.-

Centralny Polski Komitet Wyborczy przeprowadza wybory pod hasłem,które wszystkich łączy,a nie takiem co jednx nych od drugich dzieli.Takim wspólnym celem jest utrzymanie narodowości,zdobycie praw dla języka,dla rozwoju kultury narodowej,dla szkół polskich.-

Ponieważ polskich partyj politycznych zorganizowanych niema,więc powołani do stworzenia C.P.K.W. są przedewszystkiem posłowie,po za tem ludzie kierujący polskiemi instytucjami kulturalno-społecznemi.

Oni dają początek,potem dopełnia się C.P.K.W. przez dołączanie przedstawiciela powiatów.Każda większa grupa społeczeństwa polskiego ma możność przez delegata swego wejść do C.P.K.W. i wpływać na jego działanie.Grupy robotnicze wystawiające swoje listy kandydatów porozumiewają się z C.P.K.W. o ile stoją na gruncie narodowym,to chociaż mają swoje listy cieszą się moralnem i materjalnem poparciem C.P.K.W.W ten sposób,chociaż w pewnych okręgach są dwie listy polskie - C.P.K.W. i robotnicza,jednak nie zwalczają się one,lecz idą ręka w rękę,bo do jednego wspólnego zmierzają celu - wzmocnienia przedstawicielstwa polskiego w Sejmie.-

"Lietuvis" o procesie p. de Bondy.-

W artykule p.t."Charakterystyczny proces "Lietuvis" w N.z 19 marca b.r. między innemi pisze:

Proces p.de Bondy istnieje tylko po to,by z najzwyklejszej pod słońcem kobieciny pod koniec jej życia gwałtem zrobić męczennicę i xotoczyć ją aureolą za to,do czego samax się nie przyznaje,oraz jeszcze bardziej zachęcać swych nieprzyjaciół do dalszej obmowy,bez czego nie mogą oni żyć.Bondy,która nie ma ani zbyt wielkich wpływów,ani wielkich stosunków,ostrzegając p.Gałwanauskasa przed Wasilewskim,bez wątpienia mniej mogła wyrządzić szkody Litwie,aniżeli ci,którzy z tym samym Wasilewskim,Łukasiewiczem i innymi nieprzyjaciółmi naszej ojczyzny tajnie i jawnie się układali.-Dlatego też będziemy bardzo zadowoleni,kiedy na miejsce tej "zdrajczyni" zasiądą na ławie oskarżonych w obliczu sądu Litwy prawdziwi zdrajcy interesów naszego państwa i narodu"...

VI. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

Sprawozdanie delegacji kłajpedzkiej do Ligi Narodów.-

"Memeler Dampfboot" /N. 37 z 27/III. r.b./ zamieszcza sprawozdanie z pobytu delegacji kłajpedzkiej w Genewie. Podajemy je w dosłownem brzmieniu:

Wysłana przez Sejmik Kłajpedzki do Genewy delegacja, składająca się z posłów: v. Dresslera, Kislata, Rogge'go i z przewodniczącego Rady Gospodarczej nadburmistrza dra Grabowa miała spełnić trzy zadania:

1/ Przedłożyć skargę i wpływać na to, ażeby w sprawie tej zostało wszczęte dochodzenie.

2/ Wejść w porozumienie z temi organizacjami i osobistościami, które mają wpływy w sferach Ligi Narodów.

3/ Informowanie opinji publicznej.-

We wszystkich trzech kierunkach znalazła delegacja wiele do roboty.-

Do I. Przedewszystkiem najważniejsze: Skarga została przez nas wręczona, przez Sekretarjat Ligi Narodów przyjęta i w rezultacie natychmiast przekazana wszystkim członkom Rady Ligi Narodów. Tem samem główny cel podróży do Genewy został osiągnięty. Wszyscy członkowie Rady zostali poinformowani, dochodzenie zgodnie z art. 17 Konwencji Kłajpedzkiej, może być wszczęte. Należy przytem podnieść rzecz następującą:

Według zasad Ligi Narodów, skargi, które są jedynie podszczuwaniem przeciwko odnośnemu państwu - a za taką prasa litewska lubi przedstawiać memorjał Sejmiku nie mają żadnych widoków na uwzględnienie w jakiejkolwiek formie. Nie będą one wogóle przekazywane dalej.

Z tego, że memorjał nasz został natychmiast przekazany dalej, wynika, że jest on w porządku pod względem formalnym, a przytem uznany za poważny pod względem treści. Nie jest on uważany jedynie za skargę mniejszości narodowych, a to ze względu na swoistą konstrukcję jurydyczną, jaka obszarowi Kłajpedy, jako jednostce autonomicznej użyczona została. Delegacja ma uzasadniony powód do mniemania, że znajdzie się w Radzie pewne mocarstwa, które przejmie się słuszną sprawą kraju Kłajpedy i że skarga Sejmiku wypłynie na porządek dzienny, następnej mającej się odbyć w czerwcu sesji Rady. Ze względu na zamkniętą właśnie sesję, została skarga wręczona zbyt późno co dla nas powinno być nauką na przyszłość.-

Co się tyczy drugiej części naszych zadań, to można jedynie zaznaczyć, że weszliśmy w porozumienie z miarodajnemi osobistościami, które postawiły sobie za cel popieranie idei Ligi Narodów i dlatego mają na Ligę pewien wpływ. Zadaniem Sejmiku będzie dalej w tym kierunku pracować i coraz więcej popierać ideę, że Liga Narodów jest przedstawicielem naszych interesów, do którego możemy mieć zaufanie, innemi słowy wogóle propagować ideę Ligi Narodów w szerszych warstwach obszaru Kłajpedy.-

Trzecie zadanie wynikało samo przez się w związku z obecnością naszą w Genewie. Poinformowanie opinji publicznej świata o panujących u nas stosunkach jest naszym obowiązkiem, zwłaszcza wobec złośliwych oszczerstw, jakiemi, jak wiadomo prasa litewska w związku z podróżą naszą do Genewy operowała, oszczerstw, które są zresztą zbyt groteskowe, ażeby warto było w tem miejscu w nie wnikać. Zadanie informowania było coprawda dosyć trudne ze względu na problem niemiecki, który naturalnie opanował w Genewie wszystkie umysły, odsuwając w cień wszystkie inne kwestje. Wszelako prace delegacji kłajpedzkiej ułatwiła znacznie ta okoliczność, że w Genewie zgromadzili się w niebywałej dotychczas ilości najwybitniejsi dziennikarze wszystkich krajów. W toku sesji Ligi Narodów ujawniło się między innemi, nadzwyczaj żywe zainteresowanie innemi kwestjami, jak np: kwestja Saary. Niepoślednie miejsce zajęła również pod tym względem kwestja nasza. Okazywano całkowite zrozumienie naszej sytuacji, trosk i bolączek. Obecności naszej w Genewie towarzy-

szył cały szereg przychylnych dla nas komentarzy prasowych.- Jednocześnie w prasie międzynarodowej nie podniósł się ani jeden głos,któryby postępowanie nasze określał,jako bezprawne.-

Naogół zaznaczyć należy,że powodzenie swe zawdzięczamy dwum okolicznościom:1/ścisłej rzeczowości naszego memorjału, 2/zdecydowaniu,jakie znalazło wyraz w personalnej obecności trzech przedstawicieli partyj sejmiku Kłajpedzkiego w Genewie. Przed całym światem zadokumentowaną została stanowczość Sejmiku Kłajpedzkiego w tej sprawie oraz jego wytrwałość w bronieniu należych sobie praw.Będziemy kroczyli daje po raz zakreślonej drodze.Jednocześnie musimy jąć się wszystkich wskazanych środków dla pomyślnego ukształcenia dla nas czerwcowej sesji Ligi Narodów.-

Rzad litewski ma możność wykazania,czy mu istotnie poważnie chodzi o porozumienie z obszarem Kłajpedy.Rzad litewski winien wszelako jasno zdać sobie sprawę z tego,że w żadnym wypadku nie pozwolimy na ograniczenie naszych praw.-

W y s ł a n i e z L i t w y r e d a k t o r a "M e m e l - l ä n d i s c h e R u n d s c h a u".-

"Dzień Kowieński" N.65.-

Z rozporządzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w ciągu pół godziny został wysłany z Kłajpedy do Niemiec redaktor niemieckiej gazety w Kłajpedzie "Memelländische Rundschau" Erich Becker.Przekładań konsula niemieckiego,iż ze względu na niemiecką przynależność państwową Beckera rozporządzenie winno być uchylone,nie zostało uwzglednione.-

Dzienniki kłajpedzkie traktują wysłanie Beckera,jako pogwałcenie konwencji kłajpedzkiej i jako akcję skierowaną przeciwko prasie kłajpedzkiej."Memeler Dampfboot" rozpisując się szeroko o wysłaniu Beckera,zauważa:Znów dopuszczono się uchybienia względem konwencji Kłajpedzkiej,znowu rząd litewski zaatakował prawa autonomiczne kraju Kłajpedzkiego,które zostały uroczyście przyjęte przez mocarstwa sprzymierzone oraz zagwarantowane przez Ligę Narodów i do których wykonania Litwa się uroczyście zobowiązała.Litwa ponownie uchybiła piątemu artykułowi konwencji,który przekazuje regulowanie pobytu obcokrajowców w kraju Kłajpedzkim organom samorządowym kraju Kłajpedzkiego.Wysyłanie obcokrajowców z kraju Kłajpedzkiego stosowano,jak wiadomo,dość często.Władze litewskie,które jak dotąd dbały o zachowanie pewnych pozorów praworządności w nowym wypadku wysłania całkowicie rozminęły się z zasadami praworządności.-

Wysłanie Beckera,które niema oparcia o jakąkolwiek podstawę prawną,jest ponownem szykanowaniem prasy kłajpedzkiej.Walka,jaka prowadzi prasa kłajpedzka o realizację konwencji kłajpedzkiej,nie przypada do gustu litewskim kołom szowinistycznym,które chciałyby uczynić z Konstytucji świstek papieru.

M i n i s t e r R e i n y s o s k a r d z e K ł a j p e d z i a n.-

Minister Reinys w wywiadzie udzielonym przedstawicielowi "Echa" oświadczył,że w Lidze Narodów nie było żadnej mowy o skardze Kłajpedzian.Skarga ta,według p.Ministra, przyjęta została z niedowierzaniem.Jest ona nietylko nielojalną,ale też i niezgodną z prawem,gdyż zwracać uwagę na niewykonywanie kłajpedzkiej konwencji mają prawo tylko członkowie Rady Ligi Narodów,a nie mieszkańcy Kłajpedy.Jeżeli są jakiekolwiek kolizje pomiędzy większością Sejmiku a nowym Dyrektorjatem,to można skierowywać skargi,ale do Centralnego Rządu,nie zaś do Ligi Narodów.-

VIII.KOMUNIKACJA I ROBOTY PUBLICZNE.

Drogi wodne Litwy.-

Artykuł Linkieviczius a."Lietuvos Ukis".N.10 /27/.-

Porty.-

Brzeg morza przy Połądze już w epoce Wielkich Książąt Litewskich miał szczególne znaczenie handlowe.W XIII w zamieszkiwali wybrzeże angielscy faktorzy,którzy przewozili towary wgłąb kraju.Z czasem ci sami anglicy założyli wygodny i bezpieczny port.Rozbijacze fal,których resztki dziś jeszcze pozostały ciągnęły się równolegle z wybrzeżem - od wzgórza Biruty do ujścia rzeki Ronżes.-

Port połągowski rozkwitał do czasu,kiedy Karol X zająwszy Rygę zdecydował skasowanie portu połągowskiego,by nie przeszkadzał w prosperowaniu portowi Ryskiemu.Od czasu już Litwini nie posiadali swego portu,ponieważ Kłajpeda była w ręku niemieckim.Dopiero po zdobyciu niepodległości uznano potrzebę restauracji portu w Połądze.Badania zadecydowały,że najodpowiedniejszem miejscem na nowy port będzie ujście rzeki Swiętej /wpadającej do morza na północ od Połągi/.-

Te dwa punkty obsługujące Litwę mają duże perspektywy w związku z tranzytem na południem,szczególnie Kłajpeda,gdyż port przy Swiętej będzie portem tylko rybackim.-

Rzeki.-

Niemen - jedna z większych rzek Litwy,długość jego sięga 1001 klm.Bierze początek w bagnach Mińskich.W granicach Litwy dałaby się podzielić na cztery części,a mianowicie:

1/Merkinia - Olita.60 klm.W komunikacji łodziowej zawadzają kamienie.Na dystansie tym parostatki nie kursują.Spław tratwami trwa w okresie nawigacyjnym.Szerokość rzeki 70 - 200 m. minimalna głębokość w lecie 0,5 - 0,61.

2/Olita - Kowno, 157 klm.Nawigacja możliwa na wiosnę i w jesieni,latem nie zawsze.Szerokość rzeki 70 - 200 m. Minimalna głębokość 0,7 m.Głębokość rzadko opada do poziomu 0,07 m.

3/Kowno - Smoleniki, 103 klm.Żegluga możliwa podczas całego okresu nawigacyjnego.Szerokość rzeki 170 - 350 m. Głębokość 0,7 m. trafia się rzadko.-

4/Smoleniki do ujścia - 112 klm.Na tej przestrzeni Niemen ma uregulowane koryta,zwężone do 200 m. Głębokość - 1,2 - 1,5 m.Prąd spokojny.W tej części Niemna normalna żegluga istnieje od 1865 r.,kiedy to władze niemieckie uregulowały koryto rzeki od Smolenik do ujścia.Część rzeki należąca do Rosjan regulowaną planowo nie była.Głębokość rzeki była utrzymana jedynie drogą robót ladowych.Niemcy zająwszy Litwę zwrócili szczególną uwagę na konieczność uregulowania rzeki.W porcie Kowieńskim kontynuując zaczęte przez Rosjan pracę,usypali na wyspie Karmelitów wał,mający ochraniać obręb portowy od zalewów.Prócz tego przeprowadzili wąskie i szerokie tory kolejowe i wybudowali żórawie,jeden - parowy,podnoszący do 15 tonn i dwa motorowe, z których każdy podnosi do 6-ciu tonn.Na lewym brzegu Niemna /w Aleksocie/ Niemcy wybudowali dźwignie dla przeładowywania towarów.Dźwignie te były zaopatrzone w elektryczne żórawie,składy i cały szereg torów kolejowych wąskich i szerokich.Dzięki urządzeniom tym towary mogły być bezpośrednio przeładowywane ze statków do wagonów.To też przystań kowieńska może się poszczycić wszelkiemi urządzeniami wielkiego portu rzecznego.-

Ważniejsze prawe dopływy Niemna są następujące: Mereczanka,Poverchnia /?/,Wilja ze Swiętą,Jura z dopływami, Szeszuwa i Okmiana,Minia.Z pośród wymienionych dopływów najwięcej nadaje się jedynie do komunikacji i to częściowo -

Wilja i Niewiaża.Natomiast spław odbywa się na wszystkich tych rzekach przy odpowiednich warunkach - na jednych podczas całego okresu nawigacyjnego,na innych tylko na wiosnę:

Wilja - Największy dopływ Niemna,wpada przy Kownie. Łożysko Wilji obfituje w kamienie,przyczem napotykają się także kamienne porohy,z których największe - Sojdy,znajdują się poniżej Wilna.Powyżej Wilna nawigacja jest możliwa do Niemenczyna /32 klm/ i między Kownem a Janowem /40 klm/. Najmniejsza głębokość toru nawigacyjnego 0,5 - 0,6 m.Spław odbywa się w ciągu całego okresu nawigacyjnego i zaznaczyć należy,że Wilja narazie ma znaczenie tylko dla spławu drzewa.-

Niewiaża - wpada do Niemna poniżej Kowna /10 klm/.Nawigacja jest możliwa do Bab /35 klm/,rzeka w niektórych miejscach sięga 3 - 4 m. głębokości.-

Dubissa - wpada do Niemna pod Srednikami /około 45 klm od Kowna/.Do nawigacji nie nadaje się.Możliwy jedynie spław mniejszych tratew.-

Wenta /Windawa/ - zasila szereg dużych i małych jezior oraz niemniej licznych dopływów z pośród których najważniejszą jest Wyrwita.Wenta da się podzielić na trzy części:1/ I część od źródeł do Kurszan z niskiemi brzegami i piaszczystem dnem,zarośniętem zielskami wodnemi.Spław drzewa możliwy podczas jesiennych i wiosennych wylewów od Szakian do Kurszan. II-ga część - od Kurszan do stacji kolejowej Dabikines,ma dużo mielizn i kamieniste dno,wysokie i urwiste brzegi.Spław drzewa możliwy jest jednak nie w każdym roku.III część od st.Dabikines do stacji Windawy,z niższemi brzegami,głęboka,miejscami zaś ma dno kamieniste i płytkie.Spław drzewa możliwy jest do stacji Windawy.-

Długość rzek litewskich nadających się żeglugi lub spławu jest następująca.-

Wyszczególnienie rzek będących istotnie na terytorjum litewsk.-	Nadaje się do spławu./Klm/.	Nadaje się do żeglugi /klm./	Długość ogólna /klm/.
Niemen	478.	419.	478.
Wilja	75.	39.	75.
Niewiaża	42.	23.	185.
Dubissa.	102.	-	146.
Swięta	213.	-	257.
Strėka /Strowa ?/. .	71.	-	71.
Varšne /Werkrznia/ .	49.	-	61.
Mitwa.	52.	-	98.
Szeszupa	148.	-	286.
Jura	134.	-	167.
Minia.	188.	-	201.
Szeszuwa	32.	-	70.
Wenta.	92.	-	156.
Wodaksta	30.	-	45.
Wardawa.	30.	-	45.
Wyrwita.	30.	-	60.
Musza.	60.	-	128.
Paščia /Oposzcza/. .	23.	-	85.
Niemenek	113.	-	145.

Tabor nawigacyjny.-

Ruch barek i statków przedewszystkiem odbywa się na Niemnie.Tabor nawigacyjny przedstawia poniższa tabelka:

Rok.	kursowało		nawigacja trwała
	parostatków,	barek	dni.
1919	21	-	-
1920	15	-	269
1921	16	-	247
1922	20	67.	276
1923	27	131	272
1924	23	123	257
1925	23	94	[illegible]

Z tego dwa parostatki są rządowe,mianowicie "Vilnius" i"Kłajpeda",które bądź są wykorzystywane,bądź wydzierżawiane dla potrzeb prywatnych.-

Ruch towarów.-

Ruch towarów na rzekach litewskich jest dość duży.W górę /Kłajpeda - Kowno/,przewozi się przeważnie cegły,cukier śledzie,superfosfat i inne mineralne nawozy.Lwia część tych wszystkich towarów idzie z zagranicy.W znacznej ilości przywożony jest do Kowna cement z Estonji i Niemiec,a nawet i ze Szwecji /Patrz tabl.I./

Wywóz z przystani kowieńskiej i jurborskiej parostatkami i barkami jest zupełnie mały z wwozem do tych samych przystani.Najważniejszemi towarowaki idącemi w dół Niemna są:zboże,len,deski i drzewo,które w znacznej swej części idą do Kłajpedy /Patrz tablica 2 i 3/.-

Spław drzewa.

Przemysł drzewny w gospodarce krajowej Litwy zajmował zawsze pierwszorzędne miejsce.Jeszcze przed wojną najważniejszym objektem eksportowym dla Kowieńszczyzny i Suwalszczyzny był las.Spław lasu i teraz ma niemałe znaczenie,chociaż trzeba zaznaczyć,że operacje handlowe w dziedzinie eksportu lasu są rozwinięte słabo i eksportuje się stosunkowo niedużo;zawadzają w tem dużo oczywiście - przeszkody natury politycznej, zwłaszcza nieuregulowane stosunki z Polską.Prócz tego na wywozie drzewa znacznie się odbija i prowadzona w tym zakresie polityka państwowa.Litewski handel drzewny dwa razy przeżywał kryzysy.Pierwszy raz miało to miejsce w 1921 roku z powodu ciężkiego położenia na rynkach europejskich i konkurencji państw o niższej walucie,jak Polski,Czechosłowacji.Gdy na rynkach europejskich ceny na materjały leśne były bardzo niskie,leśni przemysłowcy litewscy z racji wysokiego wówczas cła wywozowego i dużych wydatków spławu,nie mogli liczyć na pewny zysk.Oczywiście wobec takich okoliczności,zakupy lasu malały do minimum i przewóz litewskich materjałów leśnych za granicę zamarł,ustępując miejsca państwom konkurującym:Polsce,Czechom i Finlandji.-

Wywóz drzewa nieco wzrósł w 1922 r. z racji spadku waluty co dało możność konkurowania z innemi państwami,lecz w 1923 znowuż zmalał z powodu ustalenia cen wobec wprowadzenia nowej,trwałej waluty.I dopiero w 1924 r. eksport lasu zaczyna zwolna się rozwijać.

Znaczna część materjału leśnego,zwłaszcza kloce,przewożone są do tartaków kowieńskich,które piłują je na deski i zaopatrują w ten sposób rynki miejscowe.Do Kowna spławia się również materjał opałowy.-

Bliższe dane,dotyczące spławu lasu przedstawione są na tablicy N.4.

Przywieziono do przystani Kowieńskiej i Jurborskiej. Tablica I.

	1919 r.	1920 r.	1921 r.	1922 r.		
	Ładunków klg.	Ładunków klg.	Ładunków klg.	Ładunków klg.	Lasu m.	Lasu m.³
Do przystani Kowieńskiej: parostatkami	7847152	817472	1609616	2647083	-	-
barkami:		14192752	16638512	16004104	556	22560
Razem	7847152	15000224	18248128	18651187	556	22560
Do przystani Jurborskiej: parostatkami	1935440	1018640	1763872	308643	-	-
barkami:		-	-	-	-	-
Razem:	1935440	1018640	1763872	308643	-	-
Ogółem.	9782592	16018864	20012000	18959830	556	22560

Tablica I^b

	1923 r.			1924 r.			1925 r. do 1/IX.		
	Ładunków klg.	Lasu m.	Lasu m.³	Ładunków Klg.	Lasu m.	Lasu m³	Ładunków klg.	Lasu m.	Lasu m.³
Do przystani Kowieńskiej: parostatkami	2649207	-	-	953572	91,4	830	17357292	-	11614
barkami	12270159		27087	17490557	100	15171			
Razem:	14919366	-	27087	18443829	191,4	16001	17357292	-	11614
Do przystani Jurborskiej: parostatkami	353081	-	-	364672	-	-	-	-	-
barkami:	-	-	-	643137	-	-	-	-	-
Razem:	353081			1007809	-	-	-	-	-
Ogółem:	15272447	-	27087	19451638	191.4	16001	17357292	-	11614

Tablica II[a]

Wywieziono z przystani Kowieńskiej i Jurborskiej.

	1919 r.	1920 r.	1921 r.	1922 r.		
	Ładunki klg.	Ładunki klg.	Ładunki klg.	Ładunki klg.	Lasu m.	m.3
Z przystani Kowieńskiej: parostatkami	I553360	565I04	II3I552	2957837	-	-
barkami		784480	96400	4654645	882I	30383
Razem:	I553360	I249584	I227952	76I2482	882I	30383
Z przystani Jurborskiej: parostatkami	908288	5I8608	709392	295586	-	-
barkami		-	-	-	-	-
Razem:	908288	5I8608	709392	295586	-	-
Ogółem:	246I568	I768I92	I937344	7908068	882I	30383

Tablica II[b]

	1923 r.			1924 r.			1925 r. do 1/IX.		
	Ładunki. klg.	lasu m.	m^3	Ładunków klg.	lasu m.	m^3	Ładunków klg.	lasu m.	m^3
Z przystani Kowieńskiej. parostatkami	2I9287I	-	-	I457200	50	-	2563570	I468.44.	I8693.44
barkami:	I042620	II6I966	33877	853757	365I.28	35907.4.			
Ogółem:	323549I	II6I9.66.	33887	2292957	36II.28	35907.4	2563570	I468.44	I8693.44
Z przystani Jurborskiej: parostatkami	358408	-	-	602034	-	-	-	-	-
barkami:	-	-	-	I277I50	-	-	-	-	-
2/ Ogółem:	3593808	II6I9.66.	33877	4I72I4IIx/	36II.28	35907.4	2563570	I468.44.	I8693.4
1/ Razem:	358408	-	-	I879I84	-	-	-	-	-

U w a g a x/ winno być: 4I72I4I

Tablica III^a.

	1919 r.	1920 r.	1921 r.	1922 r.			1923 r.		1924 r.	
	Ładunki. klg.	Ładunki klg.	Ładunki klg.	Ładunki klg.	m.	lasu m.	Ładunki	lasu	Ładunki	Lasu
Do przystani Kowieńskiej i Jurborskiej: Przywieziono:	9782592	I60I8864	200I2000	I8959830	556	22560	I5272447 ~~22560~~	-	27087 I945I638	I9I.4.I600I.
Wywieziono :	246I568	I768I92	I937344	7908068	882I	30383	3593899	II6I966	33887 4I72I4I	36II.28.359C7.
Więcej przywieziono:	732I024	I3250672	I8074656	II05I762	-	-	II678548	-	- 5279497	- -
wywieziono.	-	-	-	-	7265	7823	-	II6I9.66.	6800. -	34I9.88.I9906.

Tablica V.

P o d r ó ż n i :

	1920 r.		1921 r.		1922 r.		1923 r.		1924 r.	
	przyw.	wywiez.	przywiez.	wywiez.	przywiez.	wywiez.	przywiez.	wywiez.	przywiez.	wywiez.
Smoleniki-~~Kowno~~ Jurbork	5I97	50I4	6032	5935	259	497.	166I5	15585	15632	974I
Jurborg-Kowno	49408	49635	65062	664I5	49200	5382I	39275	49268	4I007	23228
Kowno-Bobty	I4366	4806	22I6	740I	7526	9200	6868	6234	6436	6996
Kowno-Janów	2286	3676	909	70I	I370	4I2				
Kowno-Olita	43	40	2665	2968	I630	2674	4886	3999		I59
Kowno-Wielona					6257	657I	3565	4653	3473	I079I
Kowno-Wilki					I049I	II698	I94I6	I9562	I4443	I702I
Kowno-Kłajpeda							297	3075		
Kowno-Kalantawa							3852	370I	20556	2I62
Razem.	6I300	63I7I	8I884	83420	76733	84873	93774	I06077	I0I5747	70098
W ciągu całego roku:	I2447I		I65304		I6I606		I9985I		I7I645	

W ciągu 1925 r. do 1 września : 122.388.-

Tablica IV[a]

	1919 r.			1920 r.			1921 r.			1922 r.		
	Belek. m.3	Papierówka. m.	Drzewo opałow. m.	Belek m.3	Papierówka m.	Drzewo opał. m.	Belek m.3	Papierówka m.	Drzewo opałowe m.	Belek m3	Papierówka. m.	Drzewo opałowe m.
Do Kowna:												
Niemnem	12300		5250	162848		16113	12643		20620	27617		21467.
Wilją	1187			10989			8278		1800			
Niewiażą				13500			11482					
Dubissą				1662								
Razem:	13487		5250	188999		16113	32403		22420	27617		21467
Do Kłajpedy i zagranicy												
Niemnem:	4915	8512		172009	4500	13712	124906	26611		127315	20518	
Jurą				1450		42062	6132	57919		13995	41610	
Minia				5203		36625	3845	29377		8694	11754	
Ormiana				900								
Niewiaża										6292	1950	
Dubissa								8930			5710	
Mitva											17358	
Niemenek							2163		5880		21467	
Wenta							378	100		200	12042	231
Wervirża								2300			111183	
Mintuwa												
Inne rzeki												
Razem.	4915	8512		179562	4500	92399	137424	125237	5880	156496.	243592.	231.
W ciągu całego roku ogółem.	18402	8512	5250	368561	4500	108512	169827	125237	28300	184113	243592	21698

Tablica. IV[b]

	1923 r.			1924 r.			1925 r. do 1/IX.		
	Belek. m^3	Papierówki. m.	Drzewo opałowe m.	Belek m^3	Papierówki- m.	Drzewo opałowe m.	Belek m^3	Papierów ki m.	Drzewo opałowe m.
Do Kowna:									
Niemnem	17648		I4653	2379I		I9524			
Wilją							18014		11258
Niewiażą									
Dubissą									
Razem.	17648		I4653	2379I		I9524	I80I4		II258
Do Kłajpeda i zagranicy:									
Niemnem	I020II	29893		II8899	22468				
Jurą	II9I	209822		6050	40463				
Minia	4I3	I26854		I056	25222				
Ormianą		2I374							
Niewiażą	4027	II20		2I30					
Dubissą		I8I60			I4280				
Niemenkiem	I000	I4524		I2895	6I4	49I9	62777	78469	
Wentą	4I00	I200		I2I33					
Wirwirża									
Mintuva				1706					
Inne rzeki					42052				
Razem.	II2749	422947		I54869	I45097	49I9	62777	78469	
W ciągu całego roku ogółem:	I30397	422947	I4653	I78660	I45097	24444	8079I	78469	II258

Ruch parostatkowy uwidoczniony jest na tablicy N.5.
Dochody z dróg wodnych przedstawia poniższa tabelka.

	1923 r. Lt.	1924 r. Lt.	do 1/IX 1925 r. Lt.	1925 r. przewidyw. w budżec.
Za spław materjałów leśnych.	287.729.	316.063.	156.710.	500.000
Za przewóz towarów i podróżn.	9.419.	52.124.	-	-
Opłata za korzystanie dróg wodn	51.131.	37.792.	21.895.	80.000
Pobory przystan. i portowe	76.336.	2.772.	4.225.	40.000.
Za korzystanie z siły wodnej	28.502.	8.292.	100.	60.000.
Z wydzierżaw. mienia państw.	7.989.	19.555.	15.167.	5.000.
Za przewóz	3.700.	5.865.	16.235.	5.000
Pobory łodziowe	-	-	-	-
" mostowe	59.615.	-	-	-
Kary	20.	-	-	-
	524.341.	442.463.	216.332.	690.000.

Pobory z dróg wodnych za 1924 r. w porównaniu z r. 1923 zmniejszyły się o 81.856 litów z tego powodu, że zmniejszono opłaty od parostatków i barek o 10% i zupełnie skasowano opłatę od mostów. Pozatem znacznie zmniejszyły się wpływy z tytułu postojów przy wybrzeżach, w przystaniach i łodzi z racji pokaźnego podniesienia w 1924 r. ceny za terytorjum, wobec czego zaprzestano zeń w tej mierze co przedtem korzystać. Prócz tego na zmniejszenie wpłynął również zakaz postoju tratw w por tach.-

Przewidzianego ½ miljona litów w 1925 r. za spław drzewa ściągnąć się nie da, gdyż pozycja ta była przewidziana przedewszystkiem z tranzytu drzewa, którego narazie jeszcze niema.-

Za korzystanie z dróg wodnych i portów pobiera się pobory na podstawie odnośnej ustawy /Wiad.Urz.N.200, wiersz 1353/. W myśl ustawy drogi wodne ze względu na spław drzewa są podzielone na dwie strefy: 1-sza - dorzecze Niemna do Kowna i Wilji, 2-ga - dorzecze Niemna od Kowna w dół i wszystkie inne rzeki, pozatem dorzeczem. Za tratwy, spław w każdej strefie pobiera się 1 lit za festmetr, za przekosy drzewne i papierówkę - 50 centów, za drzewo opałowe - 25 cent. za festmetr.

Parostatki i łodzie motorowe żeglujące po wodach Litwy, płacą za cały czas nawigacji po 10 litów od jednej siły końskiej. Holownik za ten sam czas - 2 lity.-

Prócz tego są ustanowione pobory od motorowych i rybackich czółen, pobory za zimowy postój w portach zatokach i t. d.

Wydatki.-

Utrzymanie dróg wodnych za ostatnie trzy lata przedstawia się następująco:

	1923 r.	1924 r.	Wybrano do 1/X. 1925 r.	Przewidziano wg.budż na 1925 r.
Budowanie dróg wodnych	19.929.	22.660.	22.707.	25.000
Naprawa i utrzymanie brzegów portowych	39.993.	50.000.	69.747.	100.000.
Naprawa i utrzymanie mostów	40.850.	48.000.	75.810.	80.000.
Pomiary wód w celu naprawy punktów	9.999.	-	13.149.	23.000.
Pomiary mostów i wód..........	-	13.433.	-	-
Prace nad pogłębianiem dna....	52.541.	159.650.	199.261.	200.000.
Prace nad usuwaniem pni i kamieni.............	440.	19.980.	14.711.	25.000.
Wyznaczenie toru wodnego.......	30.531.	35.000.	17.464.	30.000.
Utrzymanie łodzi	29.594.	78.987.	29.379.	66.000.
Remont łodzi...	18.554.	-	30.679.	33.000.
" stacji.. hydromatycznej	7.982.	8.978.	14.564.	40.000.
Pensje obsługi..	84.205.	73.066.	91.970.	138.560.
	334.517.	509.748.	543.462.	762.560.

Porównując dochody i wydatki zauważymy, że drogi wodne tylko w 1923 r. dały dochód netto, natomiast w 1924 r. z racji przeprowadzania rozmaitych badań lub robót oraz z powodu zmniejszenia lub zaniechania niektórych poborów dają deficyt. Wyraźnie przedstawia to poniższe porównanie.-

	1923 r.	1924 r.	1925 r. do 1/X.-	1925 r. przewidz w budże
Suma dochodów	524.341.	442.283.xx/	216.332.	690.000
" wydatków	334.517.	509.788.x/	543.462.	762.560
Dochód	189.824.			
Deficyt		67.265.		72.560

U w a g a : winno być 509.748.- xx/ 442,483

X.K R O N I K A. a/Zagraniczna

Straty Łotwy na skutek zamknięcia przez Litwę tranzytu z Polski do Libawy.- W prasie libawskiej w ostatnich czasach daje się wyczuwać silne niezadowolenie z zarządzeń rządu litewskiego,które unieruchomiły tranzyt po linji kolejowej Libawa - Romny,od której całkowicie uzależniony jest dobrobyt Libawy jako ważnego portu bałtyckiego.Przed wojną port libawski przyjmował i wysyłał średnio około 75 miljonów pudów towarów rocznie.Towary te przewożone były linją Libawa-Romny przez obecne terytorjum Łotwy na przestrzeni 100 wiorst.Gdyby Litwa zdecydowała się na tranzyt mógłby on przynieść Łotwie około 8 miljonów łatów rocznie.Dochód ten jest całkowicie stracony z powodu uporu rządu litewskiego,niedopuszczającego do ruchu na linji Libawa - Romny.Wymieniona suma 8 miljonów wpływałaby jedynie z samego tranzytu kolejowego nie mówiąc o dochodach z opłat portowych,tak,że ogólna suma strat Łotwy z powodu upory Litwy wynosi nie mniej 20 miljonów łatów rocznie.-

Rząd polski - zauważa prasa libawska - na konferencji w Lugano poczynił wszystko możliwe,by przekonać Litwę o konieczności otwarcia tej linji kolejowej,solidaryzując się w ten sposób z interesami Łotwy i w szczególności Libawy.Lecz Litwa łącząc zawsze zagadnienia ekonomiczne z politycznemi,dawno zresztą przez Ligę Narodów odrzuconemi,trwa w swoim uporze.-

Budując linję kolejową Kłajpeda - Szawle - Kowno,Litwa dąży do ostatecznego poderwania znaczenia handlowego portu Libawy.- /Ryga."Dwutygodnik Polski"./

Zmiany w wicekonsulacie norweskim w Kłajpedzie.- Na miejsce niedawno zmarłego w Kłajpedzie wicekonsula norweskiego p.Nicolai Falk Jansena do czasu mianowania nowego wicekonsula obowiązki takowego pełni p.Max Frieschmann.- /Elta/

Studenci amerykańscy w Litwie.- Dn. 29 lipca przybywa do Litwy przez Skandynawję,Finlandję,Estonję i Łotwę wycieczka studentów amerykańskich,składająca się z 12 osób.Wycieczka zabawi w Litwie dwa - trzy dni,poczem wyruszy przez Niemcy do zachodniej Europy./Elta./

Konferencja studentów państw bałtyckich w Kownie.- Dn.13 i 14 maja odbędzie się w Kownie konferencja studenterji państw bałtyckich.Wezmą w niej udział studenci finladcy,stońscy,łotewscy i litewscy.-/Elta/.

b/ Kronika gospodarcza.-

Popieranie gospodarstw rybnych.- Ministerstwo Rolnictwa w tym roku zamierza udzielić pomocy gospodarzom,posiadający do 80 ha ziemi i mającym już urządzone stawy do hodowli karpi nie mniejsze niż półhektarowe i nie większe niż pięciohektarowe w nabywaniu potrzebnego dla nich zarybku.-W tym celu Ministerstwo Rolnictwa zaproponowało Związkowi Gospodarzy i Związkowi Kooperatyw Rolnych po 2000 litów,które pomienione organizacje użyją na opłacenie czwartej części kosztu zarybku,nabywanego przez wspomnianego rodzaju gospodarzy.-/Elta/

Przemysł torfowy w Litwie.- W tych dniach odbyła się w Ministerstwie Rolnictwa narada przedstawicieli instytucyj rządowych i prywatnych w kwestji podniesienia przemysłu torfowego na Litwie.Zebrani opracowali projekt według którego produkcja torfu na Litwie ma być pod każdym względem protegowana.Projekt został wręczony p.ministrowi rolnictwa,który po przejrzeniu złoży go w Gabinetowi Ministrów. /Elta/.-

Robotnikom nie wypłacają należności.- "Lietuvos Zinios" podają,że przy budowie nowej kolei od czterech miesięcy nie wypłacono:1/robotnikom,woźnicom,handlarzom i służbie w Skaudwilach około 16.000, 2/w Pojurzu około 7.000, 3/w gminach Szawelskiej i Kurtowieńskiej 4000 i 4/w Taurogach 3.000 litów.-

c/Kronika polityczna.-

W y j a ś n i e n i a Głównej Komisji Wyborczej w sprawie praw wyborczych osób pochodzących z Wileńszczyzny.- "Główna Komisja Wyborcza na posiedzeniu 19 marca r.b. rozważała następującą kwestję,związane ze sporządzeniem spisów wyborców:1/Podczas poprzednich wyborów do Sejmu na podstawie wyjaśnienia Głównej Komisji było dozwolone głosować obywatelom okupowanej Litwy,zamieszkałym w Litwie nieokupowanej,nie czyniąc pomiędzy nimi różnicy.Obecnie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych pismem z dnia 19 marca 1926 r. Nr.7828,zakomunikowało Głównej Komisji Wyborczej,że sprawa obywatelstwa osób,pochodzących z Litwy okupowanej już jest uregulowana i że ci,którzy się urodzili w Litwie okupowanej,mieszkają zaś w nieokupowanej,otrzymali paszporty republiki litewskiej z oznaczeniem obywatelstwa Litwy: ci zaś,którzy nie złożyli dowodów,że się urodzili w Litwie okupowanej, - posiadają tylko tymczasowe pozwolenia na prawo zamieszkania w Litwie nieokupowanej.- Główna Komisja Wyborcza na podstawie tych informacyj uchwaliła wyjaśnić,iż tylko te osoby,pochodzące z Litwy okupowanej,winny być wciągnięte do spisów wyborców,które otrzymały paszporty republiki litewskiej.-2/Na podstawie ustawy wyborczej do Sejmu spisy wyborców winny być ogłoszone nie później niż 27 marca r.b.Tymczasem na mocy Konwencji Kłajpedzkiej oraz układu między Litwą i Niemcami /Wiad.Nrz.N.188 § 1 punkt 5/ termin prawa opcji obywatelstwa niemieckiego dla mieszkańców kraju Kłajpedzkiego wygasa 31 marca r.b. Wobec tego Główna Komisja uchwaliła zwrócić uwagę odpowiednich urzędów kraju Kłajpedzkiego,że jeśli ktokolwiek,wciągnięty już do spisów wyborców,będzie potem optował obywatelstwo niemieckie,to winien być wykreślony ze spisów wyborców,co ma być ogłoszone w terminie określonym w § 22 ustawy wyborczej".-

P i s m a na okres przedwyborczy.- Jakkolwiek nawet stołeczne pisma nie mają dostatecznej ilości prenumeratorów i są dość ubogie w treść,jednak na prowincji,zwłaszcza wobec zbliżających się wyborów,powstają coraz to nowe pisemka.- W chwili obecnej wchodzą: - w Telszach - "Zemajcziu Bałsas" "Głos Żmudzki" /kierunku rządzącego/ i "Żemajtis" /"Żmudzin/ postępowe; w Szawlach "Szauletis" /"Szawlanin"/ kier.rz.,"Szauliu Naujenos" "Nowiny Szawelskie" /post./ oraz rzekomo komunistyczne "Pagalbos Zodis" /"Słowo Pomocy"/ w Birżach - "Birżeciu Balsas" /"Głos Birżański"/ kier.rz. i "Birżu Zinios" /"Wiadomości Birżańskie"/ post., w Poswolu - "Artojas" "Oracz" /organ Związku Roln w Poniewieżu - "Poniewieżio Balsas" /"Głos Poniewieski"/ kier.rz "Krasztas" /"Kraj"/ post.,w Marjampolu - "Szeszupies Bangos" - "Fale Szeszupy" post. i "Szałtinis" - /"Źródła"/ katolickie,wychodzące zaś uprzednio "Kas girdfet?" /"Co słychać" kier.rz./ upadło; w Rosieniach - "Rasejniu Balsas" /"Głos Rosieński"/ kier rz. w Kiejdanach - "Kiejdaniu Garsas" /"Głos Kiejdański"/ post. i "Kiejdaniu Zinios" /Wiadomości Kiejdańskie/ kier.rz. /Dz.Kow. z dn. 27/III.r.b./

Z agitacyj wyborczych.- Dn.21 w Wiłkomierzu przywódca ludowców Sleżewiczius wygłosił w Wiłkomierzu prelekcję polityczną.Odczyt Sleżewiczusa odbywał się w natłoczonej sali. Osoby,które nie mogły dostać się do lokalu, w którym przemawiał Słeżewiczus,nadsłuchiwały mowy Słeżewiczusa na dziedzińcu,tłocząc się dokoła okien.Słeżewiczus poddał ostrej krytyce politykę zagraniczną rządu,zatem przeszedł do polityki wewnętrznej,występując przeciwko nietolerancji rządu.Pod koniec prelekcji przyszło do awantury.Pewni słuchacze wszczęli hałas celem uniemożliwienie Sleżewiczusowi przemawiania.Na skutek postawy awanturników Sleżewiczus widział się zmuszonym odczyt swój skrócić.Po odczycie zaobserwowano,jak jeden z krzykaczy kroczył ulicą ulicą w asyście kilkudziesięciu wyrostków,którzy domagali się,aby opłacono ich za hałasowanie w sali odczytowej./"Lit.Rund./

B l o k właścicieli domów z "Ukininku Sajunga". Dn.21 marca odbył się zjazd delegatów właścicieli domów z okręgów marjampolskiego,kowieńskiego,rosieńskiego i szawelskiego.Zjazd uchwalił jednogłośnie blokować swe listy wyborcze do Sejmu z "Ukininku Sajunga".- /Dz.Kow. N.66./

Posiedzenie Gabinetu Ministrów.- Gabinet Ministrów na posiedzeniu d.22 marca przyjął poprawki do przyjętego już przez Sejm w dwóch czytaniach zmiany i uzupełnienia statutu medycznego,ustawy o głównym urzędzie ubezpieczenia społecznego oraz ustawy o praktyce felczerów medycyny.Przyjęto również projekt zmiany ustawy o podatku od nieruchomości w miastach i miasteczkach.Wreszcie Minister Spraw Zagranicznych prof. dr.M.Reinys składał sprawozdanie z nadzwyczajnej sesji Ligi Narodów oraz działalności delegacji litewskiej podczas tej sesji./Elta/

Ukaranie za marszałkostwo dra Staugajtisa.- "Liet.Zinios" podaje,że 24 marca o godz. 2-ej popołudniu dr.J.Staugajtis otrzymał datowany 23 b.m. rozkaz Ministra Spraw Wewnętrznych p.Endziułajtisa zwalniający go od obowiązków dyrektora Kowieńskiej Lecznicy Miejskiej.Należy zaznaczyć że dr.Staugajtis zajmował to stanowisko od 1919 roku.-

d/Kronika polska i innych mniejszości narodowych.-

Incydent w Kowieńskiej Radzie Miejskiej z powodu polskich plakatów Dzień Kowieński N.68 podaje:Na poczatku posiedzenia dnia 24 marca występuje radny Baniulis /fr.lit./ opanowany manją na punkcie ogłoszeń w języku polskim,który jakoby figuruje w nich na pierwszem miejscu.Zdaniem jego należy zniszczyć te "kompromitujace miasto plakaty",o ile zaś p.Burmistrz jak to na ubiegłem posiedzeniu był oświadczył,uważa je za "zabytki starożytności",to niech je sobie schowa na pamiątkę..Burmistrz w odpowiedzi wyjaśnia,że jeśli takie ogłoszenia dotąd istnieją,to zostaną one usunięte,co zaś do "zabytków starożytności",to raczej niech p.Bieniulis,jako prezes komisji muzealnej,zabierze je sobie x i umieści w muzeum.-

Aresztowania polaków w Litwie pod zarzutem szpiegostwa.- Jak donosi "Echo" aresztowano ostatnio p.Donata Kozłowskiego,pod zarzutem szpiegostwa oraz dwuch żołnierzy Polaków.-

Niemieccy kandydaci na posłów do Sejmu.- Na niemieckiem zebraniu przedwyborczem dnia 20 marca b.r. obrani zostali na kandydatów na posłów do Sejmu:Kinder,Rogal,Baumgärtel i Schultz.-/Dz.Kow.N.66./

Sprawa leadera chrześćjańskiej demokracji Szmułksztisa o zniewa żenie posłów żydowskich.- "Idische Stimme" zamieszcza następujące uwagi na temat sprawy sadowej,jaka się toczyła 23 marca b.r. u sędziego pokoju 3-go rewiru w Kownie:"W numerach z dnia 13 i 14 czerwca 1925 r. "Rytasa" - pisze pismo żydowskie - został wydrukowany referat ks.Szkułksztisa na temat:"Nasza opozycja sejmowa",w którym ks.Szmułksztis między innemi pisze Posłowie żydowscy pierwszego Sejmu przeczuli,iż Ameryka ma uznać Litwę "de jure" i celem uzyskania dla siebie rozmaitych przywilejów,uczynili wszystko,aby nie dopuścić do uznania Litwy"de jure". Taka opozycja,która przeciwstawia interesy państwowe interesom narodowym i partyjnym jest opozycją komunistów.W czasie,gdy Litwini w Ameryce dokładali wszelkich wysiłków,aby uzyskać od Ameryki "uznanie de jure" rabini litewscy,jak się okazuje,powodujac się zleceniem frakcji żydowskiej,odwołali się telegraficznie do Żydów amerykańskich ,przekładając im,iż należy użyć wszelkich środków, aby zapobiedz uznaniu Litwy.Nieco dalej ks.Szmułksztis zaznacza w swym referacie,iż Żydzi strzelali do żołnierzy litewskich w czasie odwrotu wojska litewskiego z Poniewieża i Radziwiliszek i że podobnych czynów żydów litewskich on nigdy nie zapomni,ani odpuści.Pos.Filkensztejn,który jest byłym posłem pierwszego Sejmu dopatrzył się w rewelacjach ks.Szmułksztisa prawnej postawy do pociągnięcia do odpowiedzialności sadowej,ks.Szmułksztisa oraz redaktora "Rytasa" Talmontasa.-Jako świadka ze strony oskarżenia przesłuchano b.przedstawiciela Litwy w Waszyngtonie p.Wilejszysa.Świadek zeznał,iż w czasie swego pobytu w Ameryce,wielokrotnie stwierdzał,iż Żydzi amerykańscy,pochodzący z Litwy prowadzili silną agitację za uznaniem Litwy.Swiadkomi nigdy nie wypadło słyszeć o jakimkolwiek piśmie rabinów litewskich do Żydów amerykańskich,w którym by się domagano nieuznania Litwy "de jure".-

Wyrokiem sędziego pokoju, zarówno ksiądz Szmułksztis,jak i redaktor "Rytasa" Tałmontas zostali skazani na 5 dni aresztu.Poza tem Tałmontas został ukarany grzywną w wysokości 5 centów od każdego numeru "Rytasa" w którem zostały wydrukowane oszczerstwa przeciwko frakcji żydowskiej.-

e/Kronika kościelna.-

L i t e w s k a p a r a f j a e w a n g e l i c k a .- W Kownie wśród Litwinów wyznania ewangelicko-luterańskiego utworzyła się grupy inicjatorów założenia w Kownie oddzielnej litewskiej parafji ewangelickiej./Elta/.-

f/Kronika komunikacyjna i robót publicznych.-

L i n j a k o l e j o w a O m o l e - T e l s z e .-Dnia 25 marca linja kolejowa Omole-Telsze została doprowadzona do stacji Telsze.- /Elta/

S p r a w a b u d o w y m o s t u p o n t o n o w e g o p r z e z W i l j ę .- Wobec chłodów,jakie zapanowały most pontonowy nie da się tak rychło urządzić,jak się spodziewano.Łódki niezbędne do zbudowania tego mostu,są ściśnięte lodem w zatoce Kowieńskiej i nie rychło można je będzie stamtąd wydostać.Most pontonowy stanie w pobliżu starego mostu.Co do mostu stałego,to zbudowanie jego idzie w odwłokę dla braku środków.-

U ł a t w i e n i e w k o r e s p o n d e n c j i z a g r a n i c z n e j .- Od dnia 1-go kwietnia zostaje wprowadzona wymiana listów wartościowych z ZSSR.Jako największa suma szacunkowa została ustanowiona 5000 złotych franków,jednak dla urzędów państwowych może być ona podniesiona do 10000 franków.Od 1-go kwietnia wprowadza się z Francją,Niemcami,Łotwą,Szwecją,Szwajcarją, Belgją i wolnem miastem Gdańskiem wymianę telegraficzną przekazów pocztowych w walucie kraju przeznaczenia, z Estonją zaś w dolarach Stanów Zjednoczonych. /Elta/.-

g/Kronika gospodarcza.-

S p r a w a p o ż y c z k i z a g r a n i c z n e j d l a m i a s t a K o w n a .- Na posiedzeniu Rady Miejskiej burmistrz Wilejszys zakomunikował,że:Oddział paryski jednego z amerykańskich banków zaproponował Kownu pożyczkę."Echo" podając tę wiadomość w N.70 /artykuł wstępny/ dodaje,że nie jest sekretem, że pertraktacje w sprawie pożyczki nie tylko nie zostały przerwane,ale rozwijają się niezwykle pomyślnie.-

h/Kronika emigracyjna.-

W s t r z y m a n i e e m i g r a c j i d o B r a z y l j i "Rytas" podaje z pewnych źródeł wiadomość,jakoby wyjazd do Brazylji w tych dniach został zawieszony.-

i/Kronika statystyczna.-

P r z y r o s t l u d n o ś c i w L i t w i e .- Według wiadomości Centralnego Biura Statystycznego w przeciągu roku 1925 w Litwie urodziło się 63.743 osób,zmarło 37.179 osób, w ten sposób przyrost za r.1925 wynosił 26.564.-

--------oooOooo-------

[illegible] Rytas [illegible] Palemonas zostali skazani [illegible] numeru "Rytas" [illegible] żydowskiej [illegible]

e/Kronika szkolna.-

L i t e w s k a p a r a f j a e w a n g e l i c k a . - W Kownie wśród litwinów wyznania ewangelicko-luterańskiego utworzyła się grupa, [illegible] w Kownie oddzielnej litewskiej parafji ewangelickiej. /Elta/.-

f/Kronika komunikacyjna i robót publicznych.

L i n j a k o l e j o w a K o w n o - T e l s z e . - [illegible] linja kolejowa Kowno-Telsze została doprowadzona do [illegible] Telsze.- /Elta/.

S p r a w a b u d o w y m o s t u p o n t o n o w e g o w K o w n i e . - Wobec chłodów jakie [illegible] most pontonowy nie da się tak szybko ustawić, jak się spodziewano. [illegible] do wybudowania tego mostu [illegible] i nie szybko [illegible] będzie [illegible] pontonowy [illegible] budowanie jego [illegible] dla [illegible].-

P r z e k a z y [illegible] z a g r a n i c ę . - Od dnia 1-go kwietnia zostaje wprowadzona [illegible] wartościowych [illegible] została ustanowiona 5040 złotych franków [illegible] do 10000 franków [illegible] z Francją, Niemcami, Łotwą, Szwecją, Szwajcarją, Belgją i wolnem miastem Gdańskiem [illegible] w dolarach Stanów Zjednoczonych. /Elta/.-

g/Kronika gospodarcza.-

[illegible] - Na posiedzeniu [illegible] partji [illegible] /Elta/ [illegible]

h/Kronika emigracyjna.-

W s t r z y m a n i e e m i g r a c j i d o B r a z y l j i . - "Rytas" podaje z pewnych źródeł wiadomość, że [illegible] wyjazd do Brazylji [illegible] został wstrzymany.-

i/Kronika statystyczna.-

S t a t y s t y k a u r o d z e ń w L i t w i e . - Według danych Centralnego Biura Statystycznego w przeciągu roku [illegible] w Litwie urodziło się 63.243 osób, zmarło 37.179 osób, [illegible] przyrost [illegible] 26.064.-

--------oooOooo--------